

**UCHWAŁA NR LIII/246/18
RADY GMINY RAKSZAWA**

z dnia 24 maja 2018 r.

**w sprawie przyjęcia „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Rakszawa na lata 2018-2021
z uwzględnieniem lat 2022 - 2025”**

Na podstawie art. 18 ust.2 pkt.15 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2017 r., poz.1875 i 2232 oraz z 2018 r. poz. 130) oraz art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo Ochrony Środowiska (Dz.U. z 2018 r., poz. 799)

Rada Gminy Rakszawa

uchwała, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Program Ochrony Środowiska dla Gminy Rakszawa na lata 2018-2021 z uwzględnieniem lat 2022-2025”, w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Rakszawa.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Podkarpackiego.

Przewodniczący Rady Gminy
Rakszawa

Paweł Przybyło

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY RAKSZAWA
NA LATA 2018-2021
z uwzględnieniem lat 2022-2025

RAKSZAWA 2017

SPIS TREŚCI

1. Podstawy prawne i cel opracowania	3
2. Charakterystyka gminy	14
3. Diagnoza stanu środowiska	26
3.1. Powietrze i hałas	26
3.2. Jakość wód	34
3.3. Promieniowanie elektromagnetyczne	40
3.4. Jakość gleb	41
3.5. Przyroda	43
3.6. Odpady	48
3.7. Awarie i klęski żywiołowe	52
3.8. Odnawialne źródła energii	52
4. Zamierzenia związane z ochroną i poprawą stanu środowiska	54
5. Działania w zakresie poprawy środowiska	59
5.1. Priorytety ekologiczne	59
5.2. Działania proekologiczne	59
6. Potencjalne źródła finansowania	61
7. System zarządzania programem	62
8. Wskaźniki monitorowania efektywności programu	64
9. Ważniejsze materiały źródłowe	66

1. PODSTAWY PRAWNE I CEL OPRACOWANIA

Nadrzędnym celem niniejszego Programu jest dbałość o zrównoważony rozwój Gminy Rakszawa. Długookresowa polityka proekologiczna ma prowadzić do nieustannej dbałości o stan środowiska przy jednoczesnym wdrażaniu polityki zrównoważonego rozwoju. W dłuższej perspektywie doprowadzi to do wyważenia kwestii ochrony środowiska, rozwoju społecznego i gospodarczego, a także czynników ekonomicznych w procesach decyzyjnych organów Gminy.

Nowo powstały dokument „**Program ochrony środowiska dla Gminy Rakszawa**” usprawni i uporządkuje zarządzanie środowiskiem na terenie Gminy, a realizacja jego założeń wpłynie na jakość środowiska naturalnego oraz poprawę jakości życia mieszkańców. Reasumując, będzie on znacząco oddziaływał na rozwój Gminy zgodnie z założeniami zrównoważonego rozwoju oraz dokumentów strategicznych stopnia krajowego, wojewódzkiego i powiatowego.

Osiągnięcie celu nadrzędnego zdefiniowanego w niniejszym POŚ możliwe jest dzięki diagnozie stanu środowiska naturalnego na terenie Gminy, zidentyfikowaniu głównych problemów ekologicznych oraz podaniu sposobów ich rozwiązania łącznie z harmonogramem działań i źródłami finansowania.

OPIS PRZYJĘTEJ METODYKI

Prace nad POŚ dla Gminy Rakszawa zostały podzielone na 4 zasadnicze etapy:

- I. Gromadzenie i analiza materiałów źródłowych,
- II. Charakterystyka aktualnego stanu środowiska Gminy Rakszawa,
- III. Zdefiniowanie głównych problemów ekologicznych oraz sposobów ich rozwiązania,
- IV. Procedury prowadzące do przyjęcia POŚ przez Radę Gminy Rakszawa.

Pierwszy etap prac obejmował gromadzenie materiałów źródłowych oraz danych o aktualnym stanie środowiska. Niezbędne informacje pozyskiwano z wielu źródeł, w tym:

- materiałów źródłowych Urzędu Gminy Rakszawa,
- dokumentów Gminy Rakszawa związanych z ochroną środowiska i zagospodarowaniem przestrzennym,
- Programu Ochrony Środowiska Województwa Podkarpackiego
- map geologicznych, hydrogeologicznych, hydrograficznych, sozologicznych i geośrodowiskowych,
- danych pozyskanych z roczników statystycznych Głównego Urzędu Statystycznego – Oddział w Rzeszowie,
- raportów z nadrzędnych instytucji samorządowych i wyspecjalizowanych jednostek zajmujących się problematyką ochrony środowiska - Wojewódzkiego Inspektoratu

Ochrony Środowiska w Rzeszowie, Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Rzeszowie, Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Krakowie, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie itp.,

Uzyskane informacje poddano selekcji i analizie pod kątem aktualności z obecnym stanem wiedzy, co pozwoliło na dokładny opis faktycznego stanu środowiska. W konsekwencji pomogło to w lepszym zdiagnozowaniu problemów środowiskowych na terenie Gminy Rakszawa, a także wskazaniu metod ich rozwiązania.

Drugi etap prac obejmował opracowanie charakterystyki aktualnego stanu środowiska Gminy. Określono przyczyny zagrożeń i tendencje zmian w środowisku przyrodniczym Gminy. Przeanalizowano stan powietrza atmosferycznego (pod kątem emisji komunikacyjnej i przemysłowej a także niskiej emisji), wielkość hałasu emitowanego na obszarze Gminy, elektromagnetyczne promieniowanie niejonizujące, degradację gleb oraz nadzwyczajne zagrożenia środowiska, które mogą wystąpić na terenie Gminy.

W etapie trzecim dokonano diagnozy głównych problemów ekologicznych omawianego obszaru. Opracowano harmonogram realizacji Programu wraz z podaniem źródeł jego finansowania oraz przedstawiono sposób zarządzania Programem Ochrony Środowiska.

Ostatni etap prac obejmował przygotowanie ostatecznej wersji POŚ Gminy Rakszawa, który po przyjęciu przez Wójta Gminy zostanie skierowany do zaopiniowania przez organ wykonawczy powiatu. Końcowym etapem proceduralnym, zamykającym prace nad Programem jest jego przyjęcie przez Radę Gminy w formie uchwały.

UWARUNKOWANIA PRAWNE WYNIKAJĄCE Z PRAWODAWSTWA UE ORAZ JEGO IMPLEMENTACJI DO PRAWA KRAJOWEGO

ZASADY POLITYKI EKOLOGICZNEJ

Polityka ekologiczna Polski określona w programie pn. „Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko” opiera się przede wszystkim na zasadzie zrównoważonego rozwoju. Artykuł 5 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej podkreśla, że Państwo „zapewnia ochronę środowiska kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”. Głównym założeniem ww. zasady jest odpowiednie rozumienie idei zrównoważonego rozwoju. Powinna być ona tu postrzegana jako prowadzenie polityki i działań w poszczególnych sektorach gospodarki i życia społecznego, w sposób umożliwiający zachowanie zasobów i walorów środowiska, który gwarantuje trwałe, nie doznające uszczerbku, możliwości korzystania z nich przez obecne i przyszłe pokolenia. Istotne jest by działania te pozwalały na zachowanie trwałości funkcjonowania procesów przyrodniczych oraz naturalnej różnorodności biologicznej na poziomie krajobrazowym, ekosystemowym, gatunkowym i genowym. Idea zrównoważonego rozwoju powinna być definiowana jako równorzędne podejście racji

społecznych, ekonomicznych i ekologicznych. Koniecznością staje się wtedy integracja zagadnień ochrony środowiska z polityką prowadzoną w różnych dziedzinach gospodarki. Podczas realizacji Polityki Ekologicznej Państwa, ważne jest uzupełnienie zasady zrównoważonego rozwoju szeregiem zasad pomocniczych i konkretyzujących (Rys.1).

Rys. 1. Najważniejsze zasady pomocnicze i konkretyzujące, uzupełniające zasadę zrównoważonego rozwoju podczas realizacji Polityki ekologicznej Państwa

Charakterystyka najważniejszych zasad pomocniczych i konkretyzujących uzupełniających zasadę zrównoważonego rozwoju:

Zasada prężności zakłada, że podczas planowania i realizacji przedsięwzięć należy brać pod uwagę możliwość ich negatywnego oddziaływania na środowisko. Rozwiązywanie ewentualnych problemów powinno mieć miejsce po „bezpiecznej stronie”, za którą uznaje się już samo prawdopodobieństwo wystąpienia negatywnego oddziaływania, nawet w przypadku braku jednoznacznych dowodów naukowych. Istotna jest także silna relacja pomiędzy zasadą prężności oraz zasadą wysokiego poziomu ochrony środowiska, która kierunkuje stosowanie zasad i prężności na

działania mające zapewnić wysoki i bezpieczny dla zdrowia ludzkiego poziom ochrony środowiska.

Zasada integracji Polityki ekologicznej z politykami sektorowymi jest naturalnym następstwem zapisanej w Konstytucji zasady zintegrowanego rozwoju. Istnieje jej ściśle powiązanie z zasadą prewencji, przezorności i wysokiego poziomu ochrony środowiska. W myśl zasady integracji Polityki ekologicznej konieczne jest równe podejście (w każdej z polityk sektorowych) do celów ekologicznych oraz gospodarczych i społecznych.

Zasada równego dostępu do środowiska ma znaczący wpływ na zwiększanie skuteczności działań na rzecz zrównoważonego rozwoju. Zasadę tą, należy traktować w następujących kategoriach:

- o *sprawiedliwości międzypokoleniowej*, rozumianej poprzez zaspokajanie potrzeb materialnych i cywilizacyjnych obecnego pokolenia z równoczesnym tworzeniem i utrzymywaniem warunków do zaspokajania potrzeb przyszłych pokoleń,
- o *sprawiedliwości międzyregionalnej i międzygrupowej*, która ma na celu zaspokajanie potrzeb materialnych i cywilizacyjnych społeczeństw, grup społecznych i jednostek ludzkich w ramach sprawiedliwego dostępu do ograniczonych zasobów i walorów środowiska, wraz z równoprawnym traktowaniem potrzeb ogólnospołecznych z potrzebami społeczności lokalnych i jednostek,
- o *równoważeniu szans pomiędzy człowiekiem a przyrodą*, odbywające się poprzez zapewnienie zdrowego i bezpiecznego funkcjonowania (w sensie fizycznym, psychicznym, społecznym i ekonomicznym) jednostek ludzkich przy zachowaniu trwałości podstawowych procesów przyrodniczych wraz ze stałą ochroną różnorodności biologicznej.

Zasady te powinny pomagać w stymulowaniu następujących procesów:

- rozszerzania i umacniania możliwości odtwarzania się zasobów odnawialnych oraz rewitalizacji i renaturalizacji zdegradowanych ekosystemów,
- racjonalnego korzystania z zasobów nieodnawialnych i dążenia do ich zastępowania dostępnymi substytutami,
- stopniowego eliminowania z użytkowania substancji niebezpiecznych i toksycznych (oraz w tym przypadku - zastępowania ich mniej uciążliwymi dla środowiska substytutami),
- ograniczania skali uciążliwości działalności gospodarczej dla środowiska i nie przekraczania granic jego odporności,
- ograniczenia występowania oraz skutków zagrożeń środowiska o charakterze nadzwyczajnym,
- stałej ochrony i odtwarzania, w możliwym zakresie, różnorodności biologicznej na poziomie krajobrazowym, ekosystemowym, gatunkowym i genowym,

- tworzenia podmiotom gospodarczym warunków do uczciwej konkurencji w sferze dostępu do ograniczonych zasobów środowiska i możliwości odprowadzania zanieczyszczeń,
- usprawniania procesów podejmowania decyzji dotyczących środowiska, zwłaszcza na szczeblu lokalnym, w tym stymulowania udziału społecznego w tych procesach,
- dążenia do zapewnienia poczucia bezpieczeństwa ekologicznego poszczególnym jednostkom i grupom społecznym (tworzenia warunków sprzyjających zdrowiu fizycznemu, psychicznemu i społecznemu, w tym poprzez kultywowanie więzi lokalnych).

Zasada regionalizacji oznacza m.in. :

- rozszerzenie uprawnień dla samorządu terytorialnego i wojewodów do ustalania regionalnych opłat, normatywów, ulg i wymogów ekologicznych wobec jednostek gospodarczych,
- regionalizowanie ogólnokrajowych narzędzi Polityki ekologicznej w odniesieniu do obszarów silnie przekształconych i zdegradowanych lub zagrożonych degradacją, obszarów o wysokich walorach przyrodniczych (z przewagą funkcji ochronnych, naukowych i rekreacyjnych oraz znaczącą rolą leśnictwa i ekologicznego rolnictwa) oraz obszarów pośrednich (z przewagą intensywnego rolnictwa i umiarkowanie rozwijanego przemysłu, przede wszystkim przetwórczego).
- skoordynowanie polityki regionalnej z regionalnymi ekosystemami w Europie (Morze Bałtyckie i strefy przybrzeżne, tereny górskie i podgórskie, doliny rzeczne i obszary wodnoblotne, szczególnie w strefach przygranicznych).

Zasada Uspołeczniania Polityki Ekologicznej ma urealniać się przy udziale obywateli, grup społecznych i organizacji pozarządowych w realizacji nadrzędnej zasady zrównoważonego rozwoju. Równolegle powinno się pracować nad rozwojem edukacji ekologicznej i poprawą wrażliwości ekologicznej. W tym celu niezbędne jest stworzenie ku temu możliwości instytucjonalnych, prawnych i materialnych.

Zasada „zanieczyszczający płaci” odnosi się do kwestii ponoszenia odpowiedzialności (w tym materialnej) za skutki zanieczyszczenia i stwarzania innych zagrożeń dla środowiska, która jest tu przeniesiona w całości na sprawcę. Realizacja tego założenia ma na celu doprowadzenie do sytuacji, w której:

- realizacja przedsięwzięć ochronnych (zmiany technologii, wykorzystywanych nośników energii i surowców oraz budowa urządzeń oczyszczających) będzie wymuszana środkami prawnymi w postaci zakazów, prawnie obowiązujących norm

- emisyjnych, wymogów licencyjnych itp., w takim zakresie, by uzyskać bezpieczny stan środowiska wynikający z prawa międzynarodowego bądź wewnętrznego,
- zagrożenia dla środowiska z tytułu wprowadzania do obrotu i użytkowania substancji i wyrobów niebezpiecznych dla środowiska (zagrożających zdrowiu i przyrodzie na poziomie ekosystemowym, gatunkowym i genetycznym) będą minimalizowane narzędziami prawnymi (zakazy produkcji i użytkowania bądź ograniczenia w użytkowaniu) oraz mechanizmami ekonomicznymi (opłaty produktowe, depozyty ekologiczne, ubezpieczenia ekologiczne),
 - nadal będą stosowane opłaty za korzystanie ze środowiska, w takim stopniu, w jakim będzie to konieczne dla uzyskania założonych efektów przyrodniczych i ekonomicznych.

Zasada subsydiarności umożliwia przekazywanie części kompetencji i uprawnień decyzyjnych dotyczących ochrony środowiska na właściwy szczebel regionalny lub lokalny tak, aby był on rozstrzygnięty na najniższym szczeblu, na którym może zostać skutecznie i efektywnie rozpatrzony.

Strategia "Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko" Perspektywa 2020 r.

W dokumencie poruszane są kwestie pogodzenia dalszego rozwoju gospodarczego Polski z bezpieczeństwem energetycznym kraju przy uwzględnieniu ochrony środowiska naturalnego. Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko jest jedną z 9 zintegrowanych strategii rozwoju, które powstały w oparciu o ustawę z 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Nadrzędnym celem tego programu jest zapewnienie wysokiej jakości życia obecnych i przyszłych pokoleń z uwzględnieniem ochrony środowiska oraz stworzenie warunków do zrównoważonego rozwoju nowoczesnego sektora energetycznego, zdolnego zapewnić Polsce bezpieczeństwo energetyczne oraz konkurencyjną i efektywną gospodarkę.

Będzie on realizowany poprzez cele szczegółowe:

- zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska. Chodzi tu w szczególności o działania obejmujące: racjonalne i efektywne gospodarowanie zasobami kopalin, gospodarowanie wodami dla ochrony przed powodzią, suszą i deficytem wody, zachowanie bogactwa i różnorodności biologicznej, w tym wielofunkcyjnej gospodarki leśnej, uporządkowanie zarządzania przestrzenią.
- zapewnienie gospodarce krajowej bezpiecznego i konkurencyjnego zaopatrzenia w energię. Realizacja tego celu obejmuje: lepsze wykorzystanie krajowych zasobów energii i poprawę efektywności energetycznej, zapewnienie bezpieczeństwa dostaw importowanych surowców energetycznych, modernizację sektora elektroenergetyki zawodowej, w tym przygotowania do energetyki jądrowej, rozwój konkurencji na rynkach paliw i energii oraz umacnianie pozycji odbiorcy, wzrost znaczenia rozproszonych, odnawialnych źródeł energii, rozwój energetyczny obszarów podmiejskich i wiejskich.

- poprawa stanu środowiska. Cel ten będzie realizowany przez: zapewnienie społeczeństwu i gospodarce dostępu do czystej wody, racjonalne gospodarowanie odpadami, ochronę powietrza, w tym ograniczenia oddziaływania energetyki, wspieranie nowych i promocję polskich technologii energetycznych, promocję zachowań ekologicznych i tworzenie "zielonych" miejsc pracy. W obszarze środowiska strategia ma zapewnić m.in. zrównoważone wykorzystanie zasobów kopalin, racjonalne gospodarowanie odpadami oraz ochronę różnorodności biologicznej. Jako priorytetowe wskazano działania zmierzające do ograniczenia zanieczyszczeń powietrza oraz reformę systemu gospodarki wodnej.

W dokumencie zawarto 15 kierunków interwencji podzielonych na 52 działania w obszarze energetyki i środowiska wraz ze szczegółowym podziałem na zadania, ze wskazaniem instytucji koordynujących, zaangażowanych i odpowiedzialnych za ich realizację, a także dokumentów powiązanych.

UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z WOJEWÓDZKICH PROGRAMÓW STRATEGICZNYCH

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO – PODKARPACKIE 2020

Województwo podkarpackie w dokumencie „Strategia Rozwoju Województwa Podkarpackiego – Podkarpackie 2020” określa szereg wyzwań w zakresie ochrony środowiska.

Głównym celem w tym obszarze jest osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu środowiska oraz zachowanie bioróżnorodności poprzez zrównoważony rozwój województwa. W ww. dokumencie określono główne kierunki działań w zakresie ochrony środowiska, które mają doprowadzić do realizacji postawionego celu głównego (Tab.1).

Tabela nr 1. Kierunki działań w zakresie ochrony środowiska ujęte w „Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego – Podkarpackie 2020”

Kierunek działań	Cel realizacji
Zapewnienie dobrego stanu środowiska w zakresie czystości powietrza i hałasu	- ograniczenie obszarów gdzie występują przekroczenia dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń powietrza i poziomu hałasu,
	- zmniejszenie liczby ludności narażonej na nadmierną ekspozycję ww. czynników,
	- ograniczenie negatywnych skutków dla zdrowia i życia ludzi oraz dla środowiska.
Zapewnienie właściwej gospodarki odpadami	- redukcja odpadów wytwarzanych w przemyśle oraz gospodarstwach domowych zapewniająca osiągnięcie przewidzianych prawem poziomów recyklingu i odzysku odpadów (w tym również odzysku energetycznego) przy jednoczesnej redukcji zużycia surowców i energii.
Zapewnienie właściwej gospodarki wodno-ściekowej	- osiągnięcie i utrzymanie na terenie całego województwa podkarpackiego dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych
Zachowanie i ochrona różnorodności biologicznej	- zachowanie w dobrym stanie pełnej różnorodności biologicznej województwa podkarpackiego dla przyszłych pokoleń.

Program ochrony środowiska dla województwa podkarpackiego na lata 2017-2019, z perspektywą do 2023 r. (zwany dalej POŚ WP 2017-2019) jest jednym z podstawowych dokumentów określających politykę środowiskową regionu. Wyznacza najważniejsze cele i zadania, które odnoszą się do kluczowych obszarów aktywności środowiskowej województwa. Wymiernym efektem opracowanego dokumentu powinna być istotna poprawa stanu środowiska naturalnego m.in. poprzez zapewnienie skutecznych mechanizmów chroniących środowisko przed degradacją, ochronę i kształtowanie jego walorów, racjonalne gospodarowanie zasobami środowiska, a także umożliwienie pozyskiwania środków zewnętrznych na realizację najważniejszych zamierzeń wspierających osiągnięcie przyjętych w POŚ WP 2017-2019 celów, w ramach wyznaczonych obszarów interwencji. Aktualny stan środowiska, zdefiniowane problemy i zagrożenia oraz spodziewane pozytywne efekty w zakresie ochrony, poprawy stanu i kształtowania środowiska stanowiły podstawę do określenia 10 następujących celów interwencji:

I. Minimalizacja skutków ekstremalnych zjawisk naturalnych oraz zwiększenie zasobów dyspozycyjnych wody dla województwa podkarpackiego.

II. Osiągnięcie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych oraz zaspokojenie ilościowego i jakościowego zapotrzebowania na wodę przeznaczoną do celów bytowo gospodarczych oraz rekreacyjno-turystycznych.

III. Poprawa i utrzymanie wymaganej prawem jakości powietrza, w tym dążenie do osiągnięcia poziomu celu długoterminowego dla ozonu i krajowego celu redukcji narażenia do roku 2020 oraz przeciwdziałanie zmianom klimatu poprzez sukcesywną redukcję emisji gazów cieplarnianych.

IV. Poprawa klimatu akustycznego.

V. Zmniejszenie masy odpadów składowanych na składowiskach oraz zwiększenie udziału odzysku surowców wtórnych i energii z odpadów.

VI. Zachowanie, ochrona i przywracanie różnorodności biologicznej i krajobrazowej, ochrona zasobów leśnych oraz rozwój trwałej, zrównoważonej i wielofunkcyjnej gospodarki leśnej.

VII. Zapewnienie bezpieczeństwa chemicznego i ekologicznego mieszkańcom województwa podkarpackiego, w tym zmniejszanie ryzyka wystąpienia poważnych awarii oraz ograniczenie ich skutków.

VIII. Ochrona i racjonalne wykorzystanie powierzchni ziemi oraz rekultywacja terenów zdegradowanych.

IX. Ochrona i zrównoważone wykorzystanie zasobów geologicznych oraz ograniczanie presji na środowisko związanej z eksploatacją i prowadzeniem prac poszukiwawczych.

X. Ochrona ludności i środowiska przed ponadnormatywnym promieniowaniem elektromagnetycznym.

W obszarach interwencji, określone zostały cele i kierunki interwencji, którym przypisano typy zadań zmierzających do poprawy lub utrzymania dobrego stanu środowiska w województwie.

Nadrzędnym celem Programu jest wdrożenie polityki ekologicznej państwa na obszarze województwa podkarpackiego oraz Gminy Rakszawa.

Cel nadrzędny założony w Programie realizowany będzie poprzez działania inwestycyjne i organizacyjne. Inwestycje ochrony środowiska pozwolą na: zmniejszenie degradacji środowiska przyrodniczego, podniesienie jakości życia mieszkańców, tworzenie nowych miejsc pracy w sektorach działalności gospodarczej związanej z turystyką, zwiększenie konkurencyjności gospodarki. Natomiast działania organizacyjne pozwolą na rozwój struktur i narzędzi zarządzania środowiskiem oraz monitoringu środowiska.

Program jest dokumentem strategicznym, który:

- integruje wszystkie działania zmierzające do zachowania i poprawy stanu środowiska,
- stanowi podstawę wyboru priorytetów, o znaczeniu gminnym, wyznaczających program inwestycyjny gminy w zakresie ochrony środowiska, finansowany m.in. przez fundusze krajowe i europejskie oraz wkład własny,
- tworzy ramy realizacji lokalnej polityki ochrony środowiska.

Program jest kontynuacją polityki ekologicznej gminy realizowanej przez Radę Gminy Rakszawa.

Cele, kierunki działań i priorytety w strategii działań gminy na rzecz ochrony, poprawy i racjonalnego wykorzystania środowiska określone zostały w oparciu o analizę takich elementów jak:

- zasoby środowiska;
- możliwości finansowania przedsięwzięć;
- ocena stanu środowiska w gminie;
- krajowe, wojewódzkie oraz gminne dokumenty strategiczne (strategie, programy, plany) nakreślające kierunki rozwoju społeczno-gospodarczego m.in. wynikające z integracji z Unią Europejską;

Diagnoza stanu środowiska gminy obejmuje takie elementy jak:

- analiza zagadnień istotnych dla gminy,
- identyfikacja problemów możliwych do rozwiązania na poziomie gminnym,
- ocena aktualnego stanu środowiska, opracowana na podstawie danych agregowanych na poziomie wojewódzkim (np. raporty o stanie środowiska, opracowania US Rzeszów)

Termin **ochrona środowiska** stosowany jest od wielu lat i utrwalił się w świadomości społecznej jako **całokształt działań służących powstrzymaniu degradacji i poprawie stanu środowiska przyrodniczego**,

Tak więc, dopuszczając rozwój poszczególnych obszarów zgodny z aspiracjami ich mieszkańców, za granicę tego rozwoju uznaje się wydolność środowiska przyrodniczego dla wszelkich działalności człowieka.

Oczywiście gminny program ochrony środowiska nie może obejmować wszystkich wytycznych co do poprawy ładu społecznego, przestrzennego i ekonomicznego gminy, gdyż wtedy stałby się on programem, czy nawet strategią rozwoju społeczno-gospodarczego gminy lub powielalby w znacznym stopniu zakres studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. Program powinien objąć tę część zaleceń co do poprawy ładu społecznego i ekonomicznego, która wpływa na ład ekologiczny. Jaka jest to część, każda gmina powinna określić indywidualnie.

Opracowanie wykonano na bazie materiałów zebranych w trakcie wykonywania Programu takich jak:

- dane o stanie środowiska na terenie powiatu łańcuckiego i gminy Rakszawa (WIOŚ Rzeszów)
- informacje zawarte w dokumentach strategicznych,
- sprawozdania i raporty
- dane statystyczne.

O przyjęciu określonych celów, kierunków działań i priorytetów w strategii działań na rzecz ochrony środowiska, jego poprawy i racjonalnego wykorzystania zdecydowały głównie następujące aspekty:

- a) specyfika gminy
- b) analiza stanu środowiska obejmująca:
 - analizę problemów z dziedziny ochrony środowiska istotnych dla gminy,
 - analizę problemów możliwych do rozwiązania na poziomie gminy,
 - diagnozę istniejącego stanu środowiska,
- c) krajowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne dokumenty strategiczne, nakreślające kierunki rozwoju społeczno-gospodarczego oraz przewidujące realizację zadań z dziedziny ochrony środowiska wynikające z integracji z Unią Europejską,
- d) opinie i wnioski zebrane na etapie opracowywania i opiniowania Programu oraz w okresie jego udostępniania do publicznego wglądu dotyczące:
 - proponowanych przedsięwzięć,
 - priorytetów o znaczeniu lokalnym i ponadlokalnym,
 - konieczności cyklicznej weryfikacji celów zawartych w Programie.

Podejście takie zapewnia spójność pomiędzy Polityką ekologiczną państwa oraz programami ochrony środowiska przyjętymi na wszystkich szczeblach zarządzania.

Program ochrony środowiska ma formułę otwartą, co oznacza, że winien być korygowany i uszczegóławiany wraz ze zmianą aktów prawnych czy też zmianą jakości środowiska.

Program ochrony środowiska dla Gminy Rakszawa realizowany jest poprzez systematyczne działania na rzecz ochrony wód, powietrza, powierzchni ziemi i przyrody ukierunkowane na zahamowanie niekorzystnych oddziaływań na poszczególne elementy środowiska naturalnego. Zakłada zmniejszenie, eliminację lub przeciwdziałanie zagrożeniom środowiskowym szczególnie związanym z narażeniem zdrowia i życia mieszkańców oraz wpływającym na stan najcenniejszych walorów przyrodniczych gminy.

Zachowania proekologiczne władz samorządowych czy też mieszkańców są coraz częściej wymuszane przez czynniki ekonomiczne, takie jak wysokie opłaty za dostarczaną wodę, odprowadzane ścieki czy też wywóz odpadów.

2. CHARAKTERYSTYKA GMINY

Informacje ogólne

Gmina Rakszawa położona jest w centralnej części województwa podkarpackiego i wchodzi w skład powiatu łańcuckiego. Położenie w Polsce i powiecie łańcuckim przedstawia rysunek nr 2.

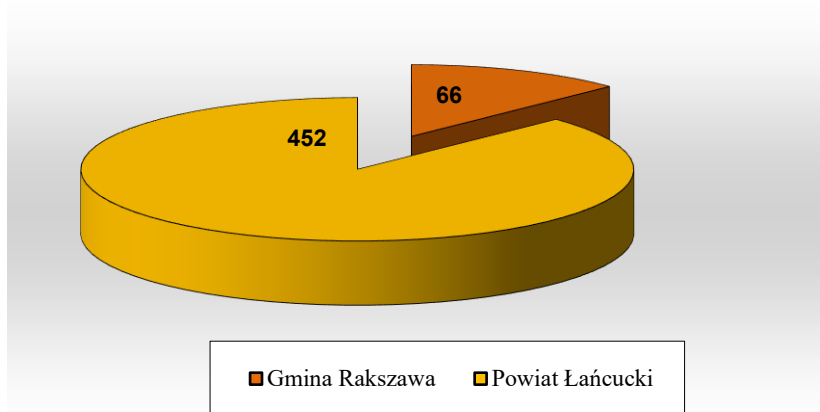

Rysunek 1. Położenie Gminy Rakszawa w Polsce i powiecie Łańcuckim

Od wschodu graniczy z Gminą Żołynia, od południa z gminą Czarna, od zachodu z gminą Sokołów natomiast od północy z gminą Leżajsk. W skład Gminy wchodzi 3 miejscowości Rakszawa, Węgliska i Wydrze .

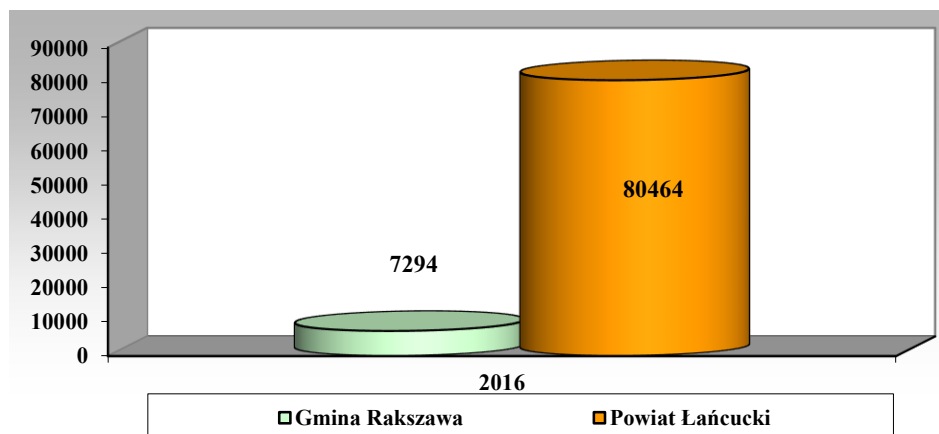
Pod względem morfologicznym Gmina Rakszawa położona jest w obrębie Kotliny Sandomierskiej obejmując część Płaskowyżu Kolbuszowskiego i Pradoliny Podkarpackiej. Płaskowyż Kolbuszowski stanowi teren pagórkowaty o mało urozmaiconej rzeźbie, na którym występuje wierzchowina polodowcowa, doliny boczne doliny nieckowate, doliny V-kształtne, zagłębienia bezodpływowe, wydmy i skarpy. Na terenie Gminy występują mało zróżnicowane warunki morfologiczne, które stwarzają dużą przydatność terenu do różnych form zagospodarowania.

Gmina Rakszawa obejmuje obszar 66,46 km².

Wykres nr 1. Obszar Gminy Rakszawa na tle Powiatu Łańcuckiego

Według danych GUS obszar ten zamieszkuje 7294 mieszkańców (dane za rok 2016) i jest to 9,0 % mieszkańców powiatu łańcuckiego (wykres 1).

Wykres 2. Udział mieszkańców Gminy Rakszawa na tle ludności powiatu Łąncuckiego

Na km² powierzchni przypada tutaj 110 osób, czyli średnia gęstość zaludnienia jest tutaj mniejsza niż średnia w powiecie oraz województwie.

Struktura wieku mieszkańców Gminy w 2016r. kształtowała się w sposób następujący

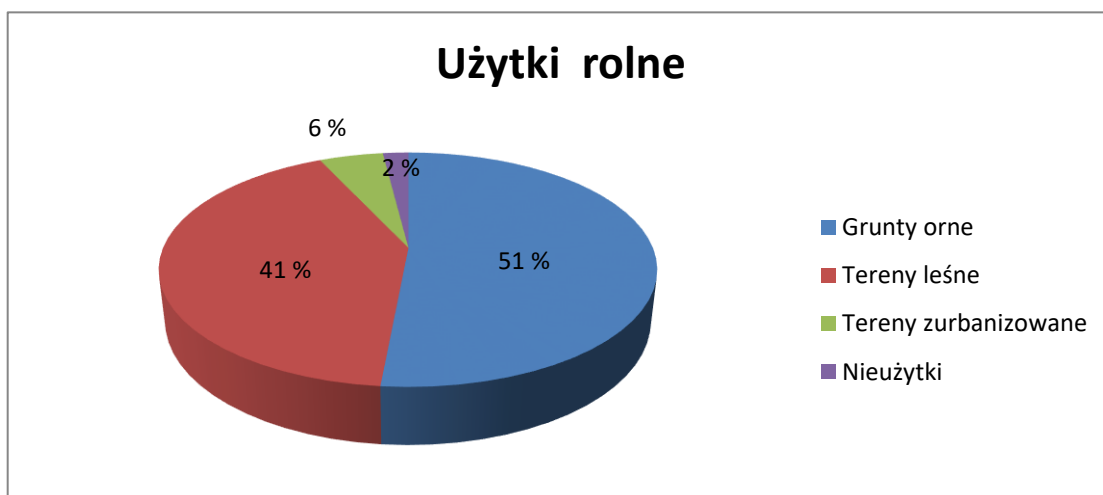
- ludność w wieku przedprodukcyjnym 1492 osób (20,4%)
- ludność w wieku produkcyjnym 4539 osób (62,2%)
- ludność w wieku poprodukcyjnym 1263 osób (17,4%)

W 2016r stosunku do 2011r. zmniejszyła się liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, natomiast zwiększyła liczba osób w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym. Sytuacja taka może świadczyć o starzeniu się społeczeństwa. Potwierdzeniem tego mogą być także wartości przyrostu naturalnego, który w Gminie wskazywał wartości ujemne (-10)

W 2016r. Wg danych GUS sukcesywnie zmniejsza się liczba osób korzystających z gminnej pomocy społecznej. W 2016r. było to 14,7 % i jest to prawie 1% mniej niż w 2015r. Jednakże w Powiecie jest to jedna z najwyższych wartości.

Rolnictwo

W strukturze użytków rolnych w Gminie Rakszawa dominują grunty orne, stanowiące około 51 %, około 41 % zajmują tereny leśne, 6 % stanowią tereny zurbanizowane, natomiast nieużytki to około 2 %. Dane te zobrazowano na wykresie 4.

Wykres 3. Użytki rolne w Gminie Rakszawa

Lasy w ogólnej powierzchni gminy zajmują 2780,0 ha, w tym lasy publiczne 1774,0 ha pozostałą część stanowią lasy prywatne. Gmina posiada 18 ha lasów pozostałe lasy są lasami państwowymi.

W strukturze gospodarstw rolnych indywidualnych przeważają małe gospodarstwa do 2 ha, zajmują się one głównie produkcją roślinną. Hodowla bydła i trzody chlewnej występuje tutaj w niezbyt dużej ilości w porównaniu z innymi gminami powiatu. Niewielka część mieszkańców Gminy utrzymuje się z pracy w gospodarstwie i coraz częściej są to grunty dzierżawione..

Gleby

Około 85% powierzchni Płaskowyżu Kolbuszowskiego stanowią osady pochodzenia rzeczno - lodowcowego, które warunkowały powstanie tutaj gleb bielicowych. Na skutek nieustannego wypłukiwania składników odżywczych, gleby są wybielone (wyługowane) i mocno zakwaszone, a przez to mało urodzajne i nieżyźne. Można je podzielić na kilka rodzajów, które z kolei warunkują kierunki

produkcji rolniczej. Na przykład gleby bielkowo – piaszczyste warunkują kierunek żytnio – łubinowy, gleby gliniaste – żytnio – ziemniaczany, mady i piaski rzeczne – kierunek łąkowo – pastwiskowy.

Turystyka

Gmina Rakszawa jest jednym z regionów położonych na terenach charakteryzujących się dużymi walorami krajobrazowymi, szczególnie północna część gminy położona w obrębie Brzóżniańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Znaczny udział w tym terenie mają gleby piaszczyste, słabo gliniaste, piaszczyste naglinowe i naiłowe oraz gleby wytworzone z glin zwałowych. Dominują tu lasy liściaste, grądowe i mieszane oraz reliktywne stanowiska lasów bukowo-jodłowych (Pietruskowa Góra – Julin).

Brzeźnik powstał dzięki wykorzystaniu naturalnych nierówności terenu, spiętrzone wodę i założono stawy. Pagórki, wysokie skarpy obsadzono różnymi gatunkami drzew, nadając drzewostanowi charakter lasu mieszanego. Wytyczono alejki i ścieżki do spacerów pieszych, tworząc zaciszne miejsca.

Zdjęcie 1. Kanna wodna

Przez teren gminy przebiegają dwa szlaki turystyczne wykraczające poza terytorium gminy:

- szlak zielony, od Łaćcuta do rezerwatu „Kołacznia” w Woli Zarczyckiej;
- szlak niebieski, od Sokołowa Małopolskiego do Leżajska.

Uzupełnienie dla pieszych szlaków turystycznych stanowią ścieżki dydaktyczne i poznawcze. Należą do nich:

➤ **ścieżka dydaktyczna „Żelazny Szlak”**

Ścieżka ma długość 30 km i wiedzie przez przysiółki Rakszawy: Dymarkę, Wołochy, Kościelne, Rąbany Gościniec, Bieleckówkę, Strachocin oraz miejscowości: Rakszawa, Węgliska i Wydrze. Na ścieżce znajduje się siedem przystanków oznaczonych tablicami informacyjnymi. Do głównych atrakcji szlaku należą: piec dymarski, młyny wodne, cegielnie i kuźnie. Na niektórych odcinkach ścieżka biegnie wspólnie z zielonym szlakiem. Trasa biegnie wśród lasów dawnej Puszczy Sandomierskiej, jak również sporych odcinkach asfaltowych. Na uwagę zasługuje głąz narzutowy upamiętniający wizytę Wincentego Witosa w Rakszawie w 1932r. i 1933r.

➤ **ścieżka przyrodniczo – dydaktyczna „Las Dąbrówki – Pod Grabiną”**

Długość ścieżki wynosi 3,5 km. Na trasie znajdują się cztery przystanki. Do głównych atrakcji szlaku należą: najstarszy dąb, okazałe martwe sosny, ślady okopów wojennych z II wojny światowej, bagniste zbiorowisko olsu.

➤ **ścieżka przyrodnicza „Wilczelyko”**

Długość ścieżki wynosi około 12 km na trasie znajduje się siedem przystanków. Można tu spotkać pomniki przyrody, pomniki upamiętniające miejsce rozstrzelania partyzantów, rezerwat przyrody Wydrze, malownicze meandry potoku Krzywy, aleję modrzewiową, Dworek Marysin i Pałac w Julinie oraz zabytkowe krzyże i kapliczki. Wzdłuż ścieżki rosną drzewa liściaste, głównie buk. Jest ona oznakowana kolorem niebieskim.

Na terenie gminy Rakszawa będzie przebiegać fragment szlaku rowerowego - *Polska Wschodnia*. Trasa rowerowa obejmie swoim zasięgiem pięć województw: lubelskie, podkarpackie, świętokrzyskie, warmińsko – mazurskie, podlaskie. Łączna długość trasy wyniesie 1980 km

Infrastruktura Techniczna**Drogi**

Przez gminę Rakszawę przebiega sieć szlaków transportowych ułatwiających komunikację z otoczeniem. Najważniejsza jest, przebiegająca przez południową część gminy - droga wojewódzka 877 (Naklik- Leżajsk- Łańcut - Szklary), łącząca się z autostradą A 4, a także z drogą wojewódzką 875 (Mielec, Kolbuszowa, Sokołów Małopolski-Leżajsk).

Nr drogi	Nazwa drogi
1368R	Trzeboś (gr.powiatu) –Rakszawa – Basakówka
1369 R	Trzeboś (gr.powiatu) - Węgliska
1510R	Rakszawa – Wydrze –Brzoza Stadnicka
1511R	Rakszawa – Brzoza Stadnicka
1512R	Medyna Głogowska – Rakszawa
1514 R	Potok - Smolarzyny

Zródło: Zarząd Dróg Powiatowych w Łańcucie

Gminę obsługuje także sieć dróg powiatowych Drogi te stanowią ruszt komunikacyjny gminy, do którego dowiązane są drogi gminne łączące pozostałe miejscowości. Łączna długość dróg znajdujących się w granicach administracyjnych gminy wynosi 51,1 km, z tego 51% przypada na drogi powiatowe, ok. 39 % na drogi gminne, a tylko 10 % ogólnej długości dróg stanowi droga wojewódzka 877)

Wskaźnik gęstości dróg w gminie wynosi 0,77 km/ km². Oznacza to, że na 1 km² powierzchni gminy przypada zaledwie 0,77 km dróg o nawierzchni utwardzonej. Największa gęstość sieci drogowej występuje w środkowej części gminy na obszarach gęsto zaludnionych, natomiast najmniejsza w części północnej bardziej zalesionej.

Pozostała sieć dróg to drogi gminne. Łączna długość dróg znajdujących się w granicach administracyjnych Gminy wynosi 51,1 km, w tym :

- Droga wojewódzka 3,16 km;
- Drogi powiatowe 26,10 km;
- Drogi gminne 20,95 km.

Porównanie nawierzchni wszystkich dróg w Gminie wskazuje, że droga wojewódzka oraz drogi powiatowe w całości posiadają nawierzchnię twardą ulepszoną, asfaltową. Coraz lepsza jakość nawierzchni znajduje się także na drogach gminnych .

Wodociągi i kanalizacja

Wodociągi w Gminie Rakszawa są jednym z najlepiej rozwiniętych elementów infrastruktury. Praktycznie wszystkie miejscowości w gminie posiadają sieć wodociągową. Według danych Urzędu Statystycznego, aż 95,3% mieszkańców Gminy korzysta z wodociągu, a zaopatrywani są w wodę za pomocą wodociągów wiejskich korzystających z ujęć wody podziemnej o udokumentowanych i zatwierdzonych zasobach.. Mieszkańcy, którzy nie korzystają z sieci wodociągowej czerpią wodę ze studni lokalnych.

Na potrzeby zaopatrzenia w wodę mieszkańców i podmiotów gospodarczych w roku 2016 pobrano w gminie 678,7 tys m³ wody.

Odsetek ludności korzystającej w 2016r. z sieci kanalizacyjnej wynosi 53,7%.

Ścieki transportowane są siecią kanalizacyjną grawitacyjno – tłoczną do oczyszczalni ścieków w Woli Dalszej (Gmina Białobrzegi). Na potrzeby Browaru Van Pur – wybudowana została oczyszczalnia ścieków, oczyszczająca ścieki zakładowe.

Według danych GUS w 2016r. na terenie gminy funkcjonowały 33 przydomowe oczyszczalnie ścieków, korzystano także z 721 zbiorników bezodpływowych do gromadzenia ścieków.

Gaz i energia elektryczna

Gazowa sieć rozdzielcza nad którą kontrolę sprawuje Karpacki Operator Systemu Dystrybucyjnego Sp. z o.o. obejmuje swym zasięgiem większość terenów osiedleńczych poszczególnych miejscowości w gminie. Z sieci gazowej korzysta 42,2 % mieszkańców .

Sieć średniego napięcia obejmuje linie 15kV i jedną linię 30 kV. Sieć ta jest wystarczająca do obsługi gospodarstw indywidualnych oraz podmiotów gospodarczych znajdujących się na terenie gminy.

Elektryfikacją objęte jest 100 % terenu gminy.

Telekomunikacja

Telefonizacją przewodową objętych jest ok. 80 % mieszkańców gminy. Jednak coraz więcej mieszkańców, szczególnie młodzieży i osób w wieku średnim, korzysta z telefonii komórkowej.

Cały teren gminy położony jest w obszarze zasięgu głównych operatorów GSM. Na obszarze gminy zlokalizowano pięć masztów, na których zamontowano urządzenia nadawcze i anteny wchodzące w skład Systemu Radiowego Dostępu Abonenckiego (SRDA) typu A 9800 firmy Alcatel.

Na kominie kotłowni ENERGOKOMU w Rakszawie zamontowano urządzenia i anteny telefonii cyfrowej (operatorzy: T – mobile, Aero -2 oraz Polkomtel).

Geologia

Powiat łańcucki w skład którego wchodzi Gmina Rakszawa położony jest w obrębie dwóch dużych krain geograficznych – Kotliny Sandomierskiej oraz Pogórza Karpackiego. **Kotlina Sandomierska** – wytworzyła się w okresie trzeciorzędu i tworzą ją głównie ropy i piaski. **Pogórze Karpackie** natomiast zbudowane jest z układów fliszowych, złożonych ze skał osadowych.

W budowie geologicznej pogórza występują naprzemianległe warstwy piasków ropy i łupków ilastych. Budowa geologiczna obszaru gminy jest dość urozmaicona. Gminależy w obrębie Zapadliska Podkarpackiego, jednostki tektonicznej o charakterze niecki, wypełnionej utworami pochodzenia morskiego. W tym przypadku są to trzeciorzędowe ropy krakowieckie o znacznej miąższości dochodzącej do 2000m. Osady wodno – lodowcowe reprezentowane są przez: piaski pylaste, drobne, średnioziarniste oraz gliniaste, lokalnie z wkładkami pospółek i żwirów oraz przez grunty spoiste, pyły, gliny piaszczyste, pylaste, lokalnie zwięzłe z domieszką głazów narzutowych. Wymienione wyżej grunty nawzajem się przewarstwiają, tworząc soczewki o różnej miąższości i zmiennych warunkach geotechnicznych. Kompleks tych gruntów ma zróżnicowaną miąższość od 1,0 – 18,0m. Strop tych osadów zalega na głębokości 1-18m.

W obrębie Pradoliny Podkarpackiej osady czwartorzędowe w dolinach Młynówki i Krzywego reprezentowane są przez holocenijskie osady aluwialne, wykazujące znaczne zróżnicowanie litologiczne.

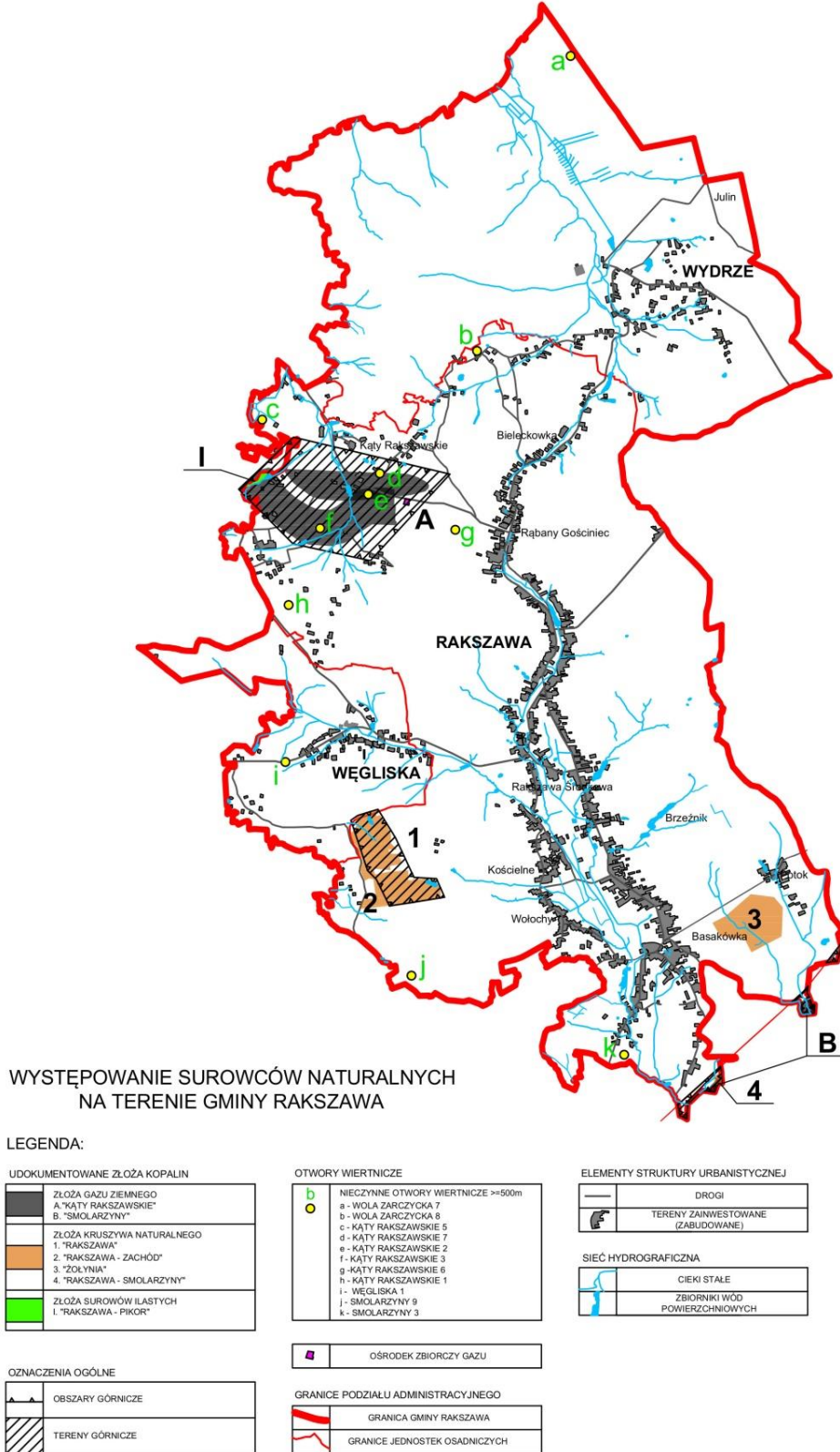
Budowę geologiczną w obrębie **Płaskowyżu Kolbuszowskiego** rozpoznano w trakcie badań geotechnicznych, wykonanych w obszarze złoża piasków „Rakszawa”. W trakcie prowadzenia badań terenowych stwierdzono obecność w górnej części profilu piasków żółtych drobnych i średnioziarnistych. Na większych głębokościach rozpoznano glinę piaszczysto - szarą z rdzawo – brązowym przerostem, a także glinę

pylastą szaro – rdzawą. W części zewnętrznej profilu geologicznego wyznaczono warstwę gleby piaszczystej ciemno – szarej.

W gminie Rakszawa wierzchnią warstwę osadów stanowią w zdecydowanej większości piaski, w tym piaski słabo gliniaste (cały obszar gminy), piaski luźne (cały obszar gminy), piaski gliniaste lekkie (płatowo głównie w środkowej części), piaski słabo gliniaste pylaste (płatowo na terenie całej gminy). Na znacznie mniejszej powierzchni wykształciły się gliny lekkie zlokalizowane głównie w środkowej części wsi Rakszawa, a także na niewielkich powierzchniach gliny ciężkie i gliny średnie pylaste. W dolinach rzek powstały torfy, na których wykształciły się grunty organiczne. Znikomą powierzchnię zajmują żwiry, pyły, ropy, a także gliny średnie.

Oceniając grunty występujące w podłożu na terenie gminy pod względem ich przydatności do lokalizowania budownictwa, należy stwierdzić że nadają się one do bezpośredniego posadowienia budynków, poza gruntami organicznymi – torfami i namułami organicznymi.

Rakszawa nie jest zasobna w kopaliny. Jedynym surowcem o udokumentowanych zasobach jest gaz ziemny. Lokalnie wydobywane są gliny ceglarskie lub piasek.

Rys. nr 2 Występowanie surowców naturalnych na terenie Gminy Rakszawa
(źródło Opracowanie Ekofizjograficzne)

Klimat

Gmina Rakszawa położona jest w obrębie najcieplejszego obszaru Polski,

gdzie panuje klimat o średniorocznej temperaturze wynoszącej 8 °C, dominującym zachodnim i południowo-zachodnim kierunku wiatru i średniej rocznej ilości opadów atmosferycznych wahającej się od 650 do 700 mm. Przybliżony czas trwania poszczególnych pór roku:

- wiosna 60 dni
- lato 90 dni
- jesień 90 dni
- zima 120 dni.

Działalność gospodarcza

Gmina Rakszawa nie należy do obszarów, gdzie znajduje się duże zagęszczenie podmiotów gospodarczych. Przeważają tutaj zakłady małe można rzec rodzinne. Liczba zarejestrowanych działalności gospodarczych wskazuje, że na terenie Gminy Rakszawa znajduje się 248 podmiotów gospodarczych. Według kodu PKD najczęściej podmiotów jako główną działalność wskazało:

1. transport drogowy towarów – 21 podmiotów
2. roboty budowlane – 20 podmiotów
3. konserwacja i naprawa pojazdów samochodowych – 15 podmiotów
4. wykonywanie robót budowlanych wykończeniowych 10 podmiotów

3. DIAGNOZA STANU ŚRODOWISKA.

3.1. Powietrze i hałas

Stan zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego

W Polsce zagadnienia ochrony powietrza uregulowane są w ustawie Prawo ochrony środowiska i odpowiednich aktach wykonawczych.

Zanieczyszczenia zarówno naturalne jak i antropogeniczne powodują ogólne pogorszenie się stanu środowiska. Zanieczyszczenia atmosfery prowadzą do zanieczyszczenia gruntów, wód powierzchniowych, w mniejszym stopniu podziemnych, wywierają zły wpływ na rośliny, zwierzęta a także na samego człowieka. Zanieczyszczenia podzielić możemy na:

- chemiczne – gazy oraz aerozole (dwutlenki siarki, tlenki azotu, tlenek i dwutlenek węgla);
- mechaniczne – pyły.

Gmina Rakszawa położona jest w północno-zachodniej części Powiatu Łańcuckiego. Stopień uprzemysłowienia gminy nie jest zbyt duży. Zlokalizowane są tu podmioty gospodarcze w zdecydowanej większości zaliczane są do małych i średnich. Emisja zanieczyszczeń do powietrza pochodzi z ciepłowni ZUK Energokom Sp. o.o. oraz od lokalnych kotłowni pracujących na rzecz szkół i budynków użyteczności publicznej, gospodarstw domowych, a także z ruchu samochodowego – źródła liniowe, rysunek nr 4.

Kotłownie lokalne (szczególnie prywatne) opalane są zazwyczaj węglem kamiennym o zróżnicowanych parametrach – często wysokiej zawartości siarki.

Niejednokrotnie w kotłowniach domowych (szczególnie w okresie zimowym) spalane są różnego rodzaju odpady (tworzywa sztuczne, tekstylia, opony). Zanieczyszczenia powstające w wyniku spalania takiego „paliwa” nie tylko powodują wprowadzanie do środowiska szkodliwych gazów jak np. chlor, dioksyny i furany, ale także powodują uciążliwości zapachowe dla sąsiadujących gospodarstw.

Rysunek nr 3. Lokalizacja liniowych (dróg) źródeł emisji

Z danych do opłat za korzystanie ze środowiska wynika iż podmioty gospodarcze na terenie Gminy wyemitowały 14,5 tys. Mg gazów oraz 50,9 Mg pyłów.

Wg informacji Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Rzeszowie, w zakresie wszystkich uwzględnionych zanieczyszczeń, ocena za rok 2016 przeprowadzona została dla dwóch stref: miasta Rzeszów i strefy podkarpackiej. Obszar Gminy Rakszawa został zaliczony do strefy podkarpackiej.

Rysunek nr 4. Podział województwa na strefy

Na terenie powiatu łańcuckiego 2016r. nie została zlokalizowana żadna stacja pomiarowa manualna czy też automatyczna, stąd też w ocenie jakości powietrza wykorzystano wyniki modelowania.

W wykorzystanej do modelowania bazie emisyjnej zebrano dane o jednostkach, obszarach, źródłach emisji, aktywności źródeł emisji, emitorach i parametrach wprowadzania substancji do powietrza oraz wielkości emisji poszczególnych

substancji. Baza emisyjna podzielona została na obszary zestawiające emisję ze źródeł:

- powierzchniowych (źródła komunalno-bytowe),
- liniowych (źródła związane z transportem, drogi krajowe, wojewódzkie i lokalne, również emisja poza spalinowa i wtórna: ścieranie opon, okładzin hamulcowych, nawierzchni jezdni, unos z jezdni),
- punktowych (energetyka zawodowa, procesy technologiczne i inne jednostki organizacyjne),
- rolnictwa (w tym pola uprawne i hodowla, maszyny rolnicze),
- naturalnych (lasy, emisja biogenna),
- inne źródła, np. niezorganizowane obejmujące wyłącznie kopalnie i hałdy. - dopuszczalny poziom substancji w powietrzu.

Dwutlenek siarki

Wyniki modelowania zanieczyszczenia powietrza dwutlenkiem siarki, przeprowadzone w województwie podkarpackim dla roku 2016 nie wykazały przekroczenia obowiązujących norm dla tego zanieczyszczenia

Dwutlenek azotu-tlenki azotu

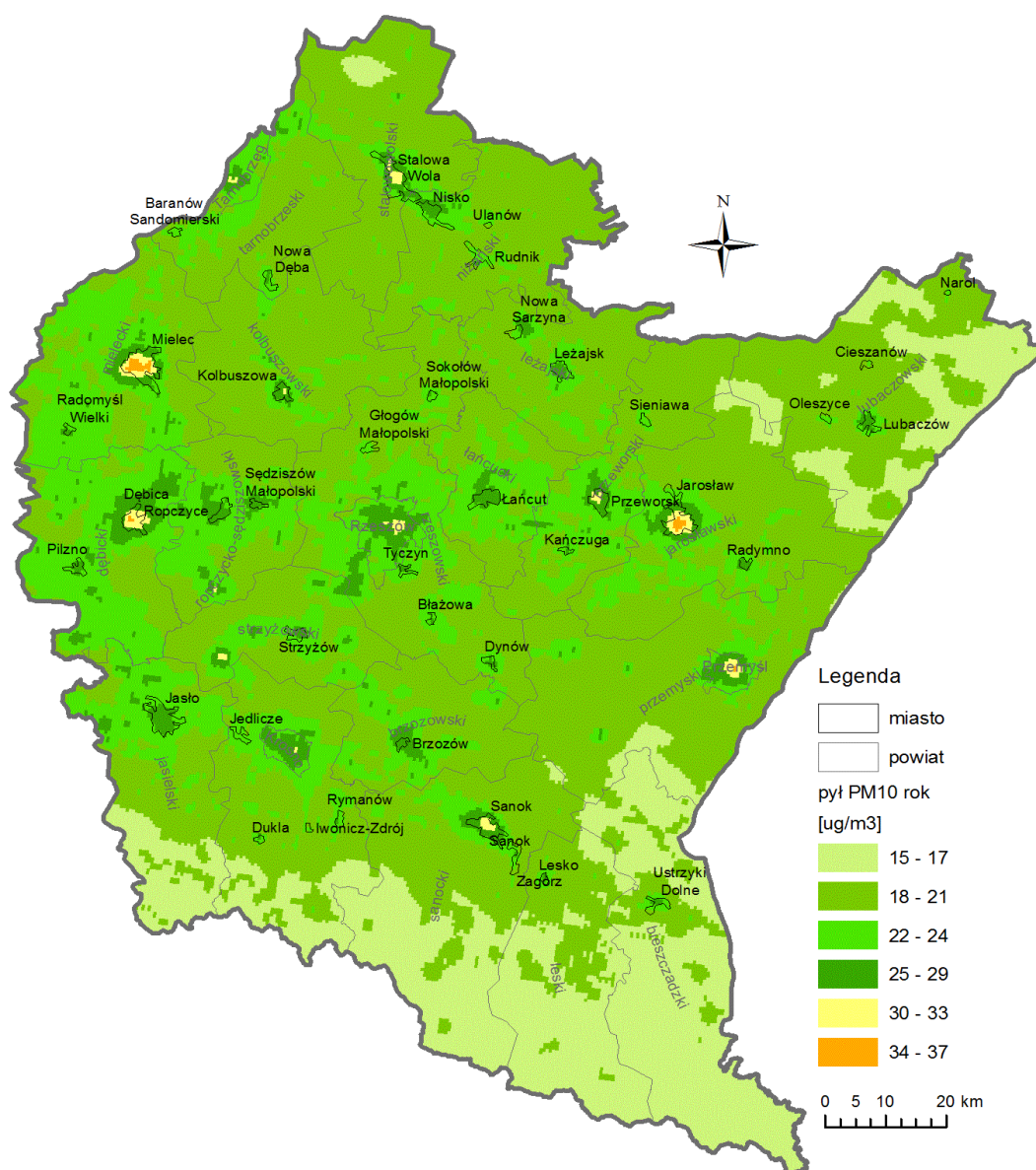
Wyniki modelowania zanieczyszczenia powietrza dwutlenkiem azotu, przeprowadzone w województwie podkarpackim dla roku 2016 nie wykazały przekroczenia obowiązujących norm dla tego zanieczyszczenia.

Tlenek węgla

Zanieczyszczenie tlenkiem węgla nie wykazywało przekroczenia wartości dopuszczalnych.

Pył zawieszony PM 10

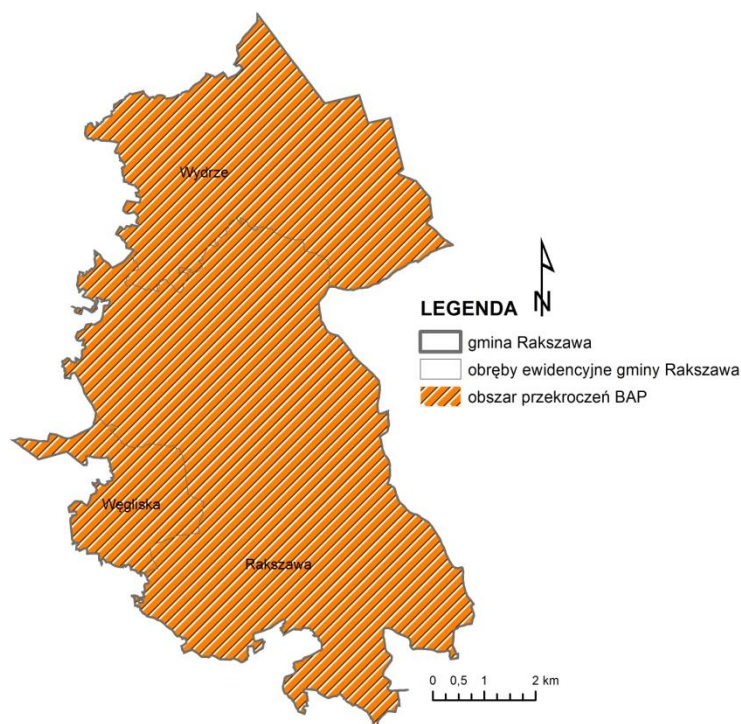
W 2016 r. na żadnej stacji pomiarowej w województwie podkarpackim nie wystąpiło przekroczenie dopuszczalnego stężenia średniorocznego pyłu zawieszzonego PM10.

Rysunek nr 5. Stężenia pyłu PM 10 w województwie

Pył zawieszony PM 2,5

Wyniki pomiarów pyłu PM 2.5 w województwie podkarpackim w 2016 r. nie wykazały przekroczenia dopuszczalnego stężenia średniorocznego

Rysunek nr 7. Obszar przekroczeń benzo(a)pirenu (źródło WIOS Rzeszów)

Ozon

Wyniki pomiarów ozonu ze stacji monitoringu powietrza oraz wyniki modelowania wykonane dla O_3 za rok 2016 oraz za lata 2014-2016 wykazały dotrzymanie obowiązującego dla tego zanieczyszczenia poziomu dopuszczalnego dla stężeń 8-godzinnych w kryterium ochrony zdrowia. Strefy miasto Rzeszów i podkarpacka zakwalifikowane zostały do klasy A .

Nie został dotrzymany poziom celu długoterminowego dla ozonu w kryterium ochrony zdrowia. Strefy miasto Rzeszów i podkarpacka zakwalifikowane zostały do klasy D2.

Zagrożenia hałasem

Hałasem nazywamy drgania rozprzestrzeniające się w postaci fali akustycznej o częstotliwościach i natężeniu stwarzającym uciążliwość dla ludzi i środowiska. Natężenie hałasu określa się wartością poziomu dźwięku mierzoną w decybelach [dB].

Klimat akustyczny określa się równoważnym poziomem dźwięku A. Poziom ten jest określany jako suma poziomów odnoszących się do różnych źródeł. Otrzymaną w ten sposób wielkość określa się jako poziom hałasu w środowisku i nazywa klimatem akustycznym. Równoważny poziom dźwięku ściśle związany jest z czasem jego trwania. Przenikający do środowiska hałas w zależności od jego natężenia może być uciążliwy, czyli utrudniający życie, dokuczliwy, czyli powodujący szkodliwą uciążliwość oraz szkodliwy, gdy jego

wartość przekracza dopuszczalny poziom tzw. poziom progowy.

Zapisy rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku określiły dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku. Przedstawia je poniższa tabela

Dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku powodowanego przez poszczególne grupy źródeł hałasu, z wyłączeniem hałasu powodowanego przez starty, lądowania i przeloty statków powietrznych oraz linie elektroenergetyczne, wyrażone wskaźnikami $L_{Aeq D}$ i $L_{Aeq N}$, które to wskaźniki mają zastosowanie do ustalania i kontroli warunków korzystania ze środowiska, w odniesieniu do jednej doby

Lp.	Rodzaj terenu	Dopuszczalny poziom hałasu w [dB]			
		Drogi lub linie kolejowe ¹⁾		Pozostałe objekty i działalność będąca źródłem hałasu	
		$L_{Aeq D}$ przedział czasu odniesienia równy 16 godzinom	$L_{Aeq N}$ przedział czasu odniesienia równy 8 godzinom	$L_{Aeq D}$ przedział czasu odniesienia równy 8 najmniej korzystnym godzinom dnia kolejno po sobie następującym	$L_{Aeq N}$ przedział czasu odniesienia równy 1 najmniej korzystnej godzinie nocy
1	a) Strefa ochronna „A” uzdrowiska b) Tereny szpitali poza miastem	50	45	45	40
2	a) Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej b) Tereny zabudowy związanej ze stałym lub czasowym pobytem dzieci i młodzieży ²⁾ c) Tereny domów opieki społecznej d) Tereny szpitali w miastach	61	56	50	40
3	a) Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i zamieszkania zbiorowego b) Tereny zabudowy zagrodowej c) Tereny rekreacyjno-wypoczynkowe ²⁾ d) Tereny mieszkaniowo-usługowe	65	56	55	45
4	Tereny w strefie śródmiejskiej miast powyżej 100 tys. mieszkańców ³⁾	68	60	55	45

W latach 2012 -2016 na terenie Gminy Rakszawa nie były wykonywane pomiary hałasu komunikacyjnego czy też przemysłowego

3.2 Jakość wód

Jednolite części wód powierzchniowych (JCWP)

Od 2016r. zostały określone nowe jednolite części wód powierzchniowych. Na terenie Gminy Rakszawa zewidencjonowano jednolite części wód powierzchniowych wymienione w poniższej tabeli.

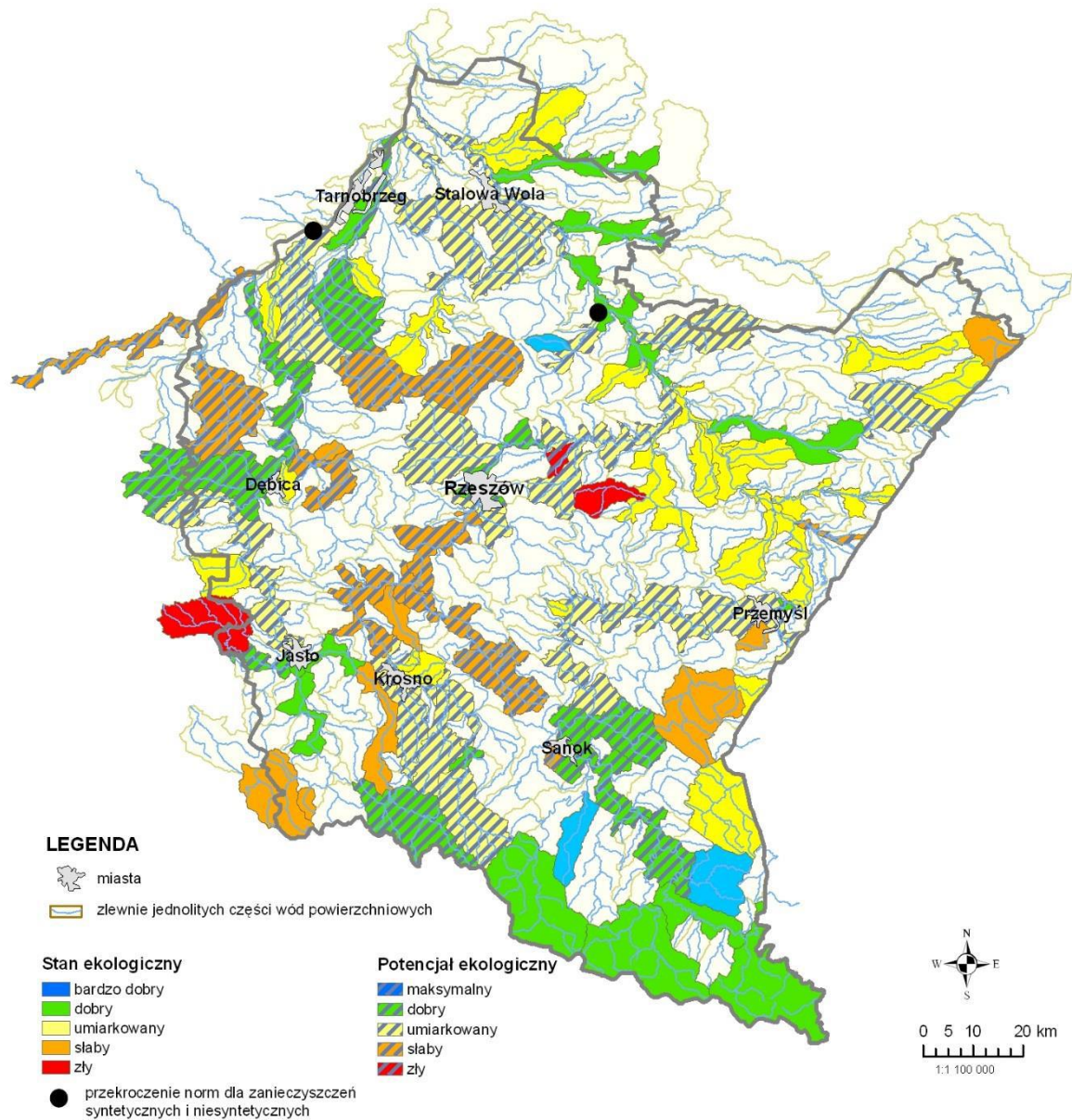
Tabela nr 2. Jednolite części wód powierzchniowych na terenie Gminy Rakszawa

Kod JCW	Nazwa JCW	status	Ocena stanu	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych	Cel środowiskowy/potencjał ekologiczny
RW200019227449	Trzebośnica od Krzywego do ujścia	Naturalna część wód	zły	zagrożona	dobry potencjał ekologiczny; możliwość migracji organizmów wodnych
RW200017227469	Tarlakówka	Naturalna część wód	zły	zagrożona	dobry potencjał ekologiczny i chemiczny
RW200017227449	Trzebośnica do Krzywego	Naturalna część wód	dobry	niezagrożona	dobry potencjał ekologiczny
RW2000172267549	Młynówka	Naturalna część wód	dobry	niezagrożona	dobry potencjał ekologiczny

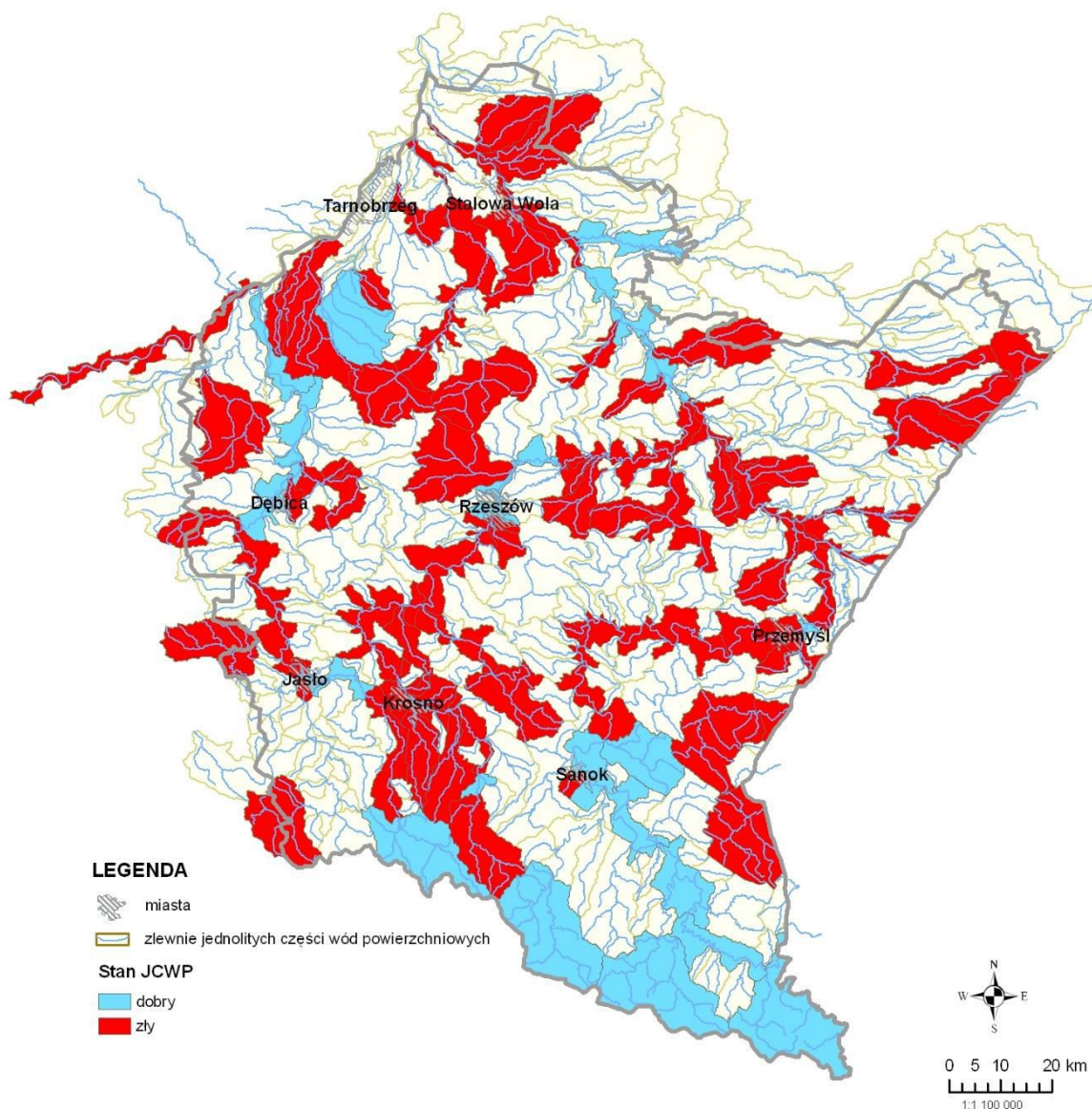
Badana była JCWP Trzebośnica od Krzywego do ujścia (punkt badawczy poza terenem Gminy), jej stan określono jako zły

Jakość wód powierzchniowych płynących w ciekach wodnych na terenie Gminy nie jest monitorowana, stąd też nie można jednoznacznie wskazać stopnia ich zanieczyszczenia. Można jedynie domniemywać, że pomimo znacznego skanalizowania gminy do wód tych dostają się pewne ilości zanieczyszczeń pochodzenia antropologicznego, w tym również rolnicze.

Od kilku lat na terenie Gminy funkcjonuje oczyszczalnia ścieków z układem odzysku wody i energetycznego wykorzystania biogazu dla Browaru Van Pur. Odzyskana woda będzie wykorzystywana do celów technologicznych. Oczyszczalnia z reaktorem biologicznym beztlenowym pozwala na oczyszczanie ścieków z Browaru.

Rysunek nr 8 . Stan wód powierzchniowych na terenie województwa podkarpackiego
(Źródło WIOS Rzeszów)

Rysunek nr 9 . Wyniki oceny stanu jednolitych części wód rzecznych w 2015r.
(Źródło: WIOS Rzeszów)

Jeżeli chodzi o stan chemiczny wód powierzchniowych w okolicach Głogowa Małopolskiego stan wód kształtuje się na poziomie dobrym. Można więc przypuszczać że wody powierzchniowe na terenie Gminy Rakszawa będą się charakteryzować podobnym stanem.

Po przeanalizowaniu elementów składowych oceny stanu wód, otrzymano powyższą mapę rozkładu wyników. Wynika z niej, iż wody powierzchniowe zarówno w Rzeszowie jak i Głogowie Małopolskim charakteryzują się złym stanem.

Domniemywać można, iż wody powierzchniowe w Gminie Rakszawa również posiadają zły stan.

Wody podziemne

Wody podziemne są znacznie mniej zdegradowane jakościowo niż wody powierzchniowe, wynika to z faktu, że są one częściowo chronione przed bezpośrednimi wpływami zanieczyszczeń pochodzących z powietrza, wód powierzchniowych i powierzchni ziemi.

Teren gminy Rakszawa obfituje w wody podziemne. Największe zasoby tych wód znajdują się w terasie rzecznej Wisłoka. Wody podziemne są pochodzenia czwartorzędowego i wchodzi w skład Głównego Zbiornika Wód Podziemnych (GZWP) nr 425 „Dębica – Stalowa Wola – Rzeszów”.

Od 2016r na terenie Gminy wyznaczono 2 jednolite części wód podziemnych o numerach 136 i 153.

Szczegółowe informacje dotyczące JCWPd: Nr 136

Powierzchnia: 3140,3 km²

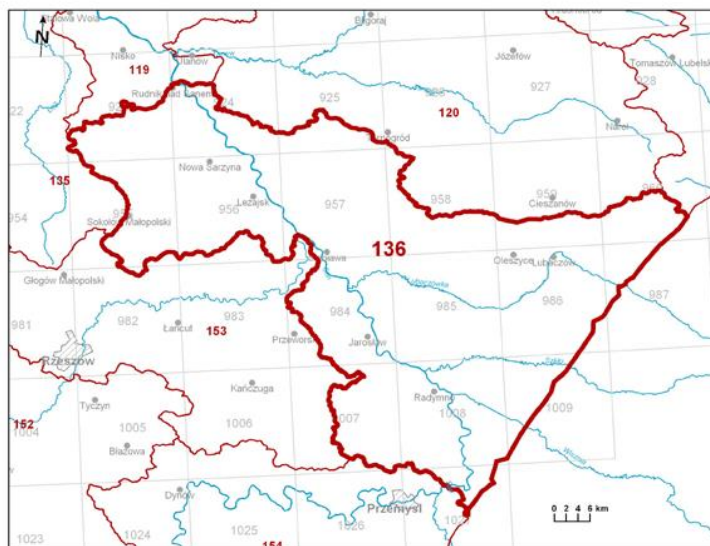
Region wodny: Górnej Wisły

Ocena stanu : dobry

Rodzaj użytkowania: rolniczy

Niezagrażona nieosiągnięciem celów środowiskowych.

JCWPd została wyznaczona na mocy art. 7 Ramowej Dyrektywy Wodnej do spożycia przez ludzi.

Rysunek nr 10. Jednolita część wód podziemnych Nr JCWPd: 136

Szczegółowe informacje dotyczące JCWPd: Nr 153 .

Powierzchnia: 1492,2 km²

Region wodny: Górnej Wisły

Ocena stanu : dobry

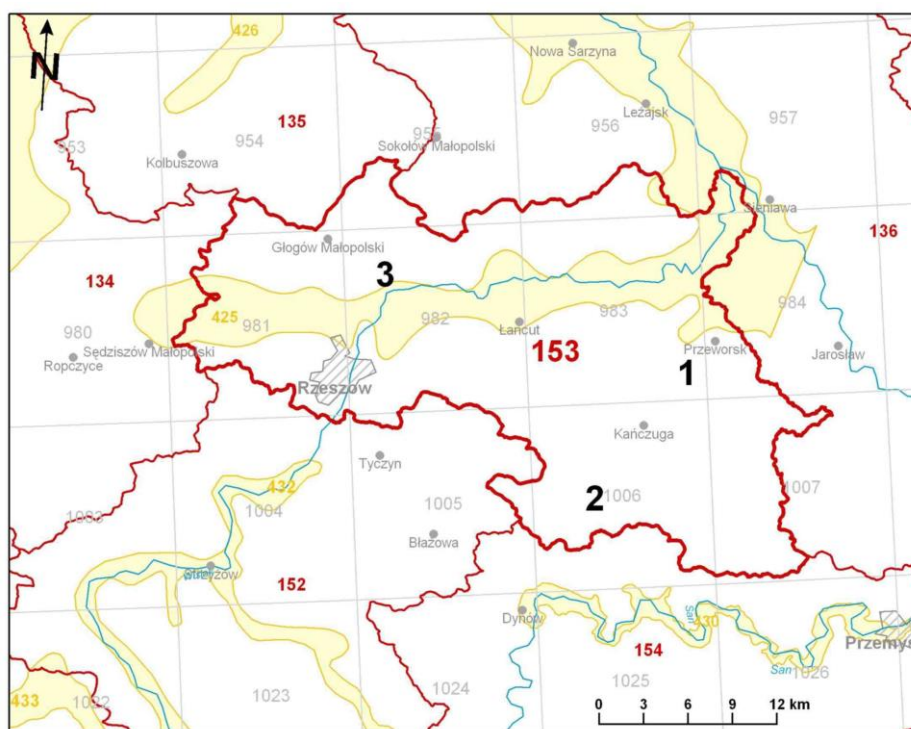
Rodzaj użytkowania: rolniczy

Niezagrażona nieosiągnięciem celów środowiskowych.

JCWPd została wyznaczona na mocy art. 7 Ramowej Dyrektywy Wodnej do spożycia przez ludzi.

Region: Górnej Wisły w pasie Północnego Podkarpacia, Górnej Wisły w pasie Zewnętrznych Karpat Zachodnich Województwo: podkarpackie Powiaty: jarosławski, kolbuszowski, leżajski, łańcucki, m. Rzeszów, przeworski, ropczycko-sędziszowski, rzeszowski.

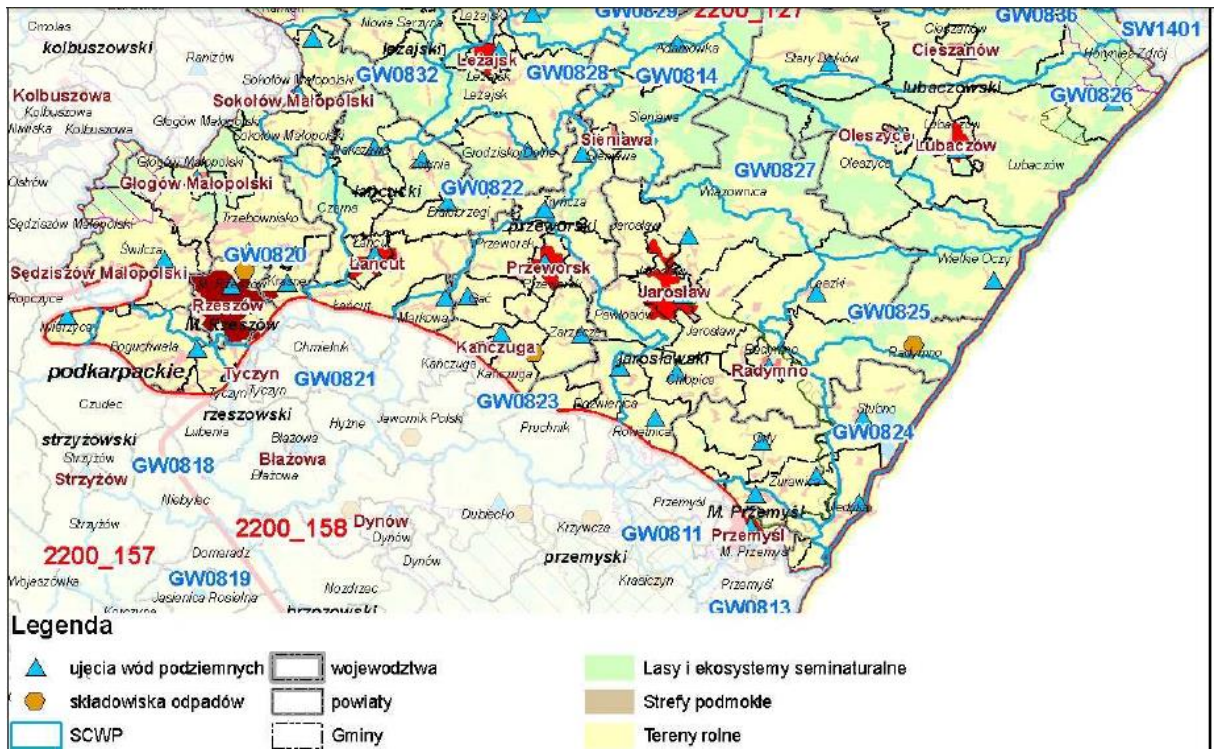
Cecha szczególna JCWPd (ilościowa, chemiczna): Q - ilościowo – stan dobry, jakościowo – dobry. Pg - ilościowo – stan słaby, jakościowo - stan bardzo dobry. GZWP występujące w obrębie JCWPd: 425 (Q).

Rysunek nr 11. Jednolita część wód podziemnych Nr JCWPd: 153

Źródło: www.psh.gov.pl

Jednocześnie zidentyfikowano problemy związane z możliwością zanieczyszczenia wód podziemnych i zaliczono do nich niedostateczną sanitację obszarów wiejskich i rekreacyjnych oraz zanieczyszczenia ze źródeł rolniczych.

Rysunek nr 12 . Charakterystyka środowiskowa główne ujęcia wód podziemnych na JWCPd.

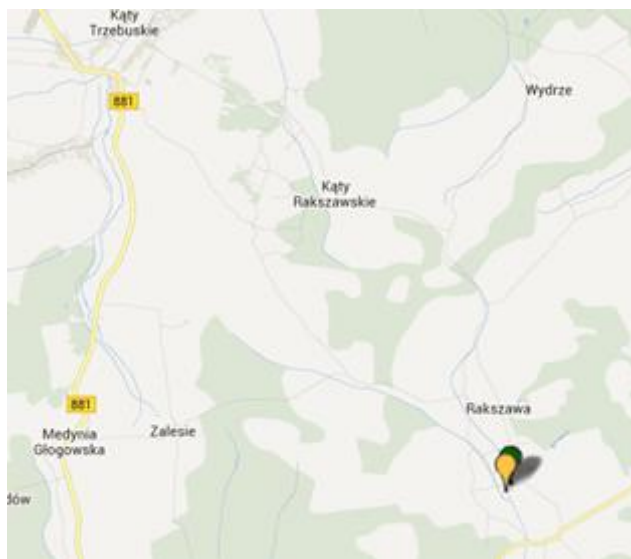
3.3. Promieniowanie elektromagnetyczne

Promieniowanie elektromagnetyczne występujące w środowisku pochodzi nie tylko ze źródeł naturalny (kosmos, słońce, wybuchy supernowych, pierwiastki promieniotwórcze) ale także sztucznych (urządzenia elektryczne).

Wszystkie urządzenia elektryczne, w tym napowietrzne linie przesyłowe, wytwarzają w swoim otoczeniu pola elektromagnetyczne. W ostatnich latach znacząco wzrosła liczba stacji bazowych telefonii komórkowej. Według baz danych btsearch.pl w województwie podkarpackim działa około 850 takich stacji.

Według danych GUS na koniec 2011 r. w polskich sieciach komórkowych działało 50,7025 mln kart SIM. W IV kwartale 2011 r. ich liczba zwiększyła się o 1,29 mln, a w całym 2011 r. aż o 3,23 mln w stosunku do liczby jaką odnotowano na koniec 2010 roku. Wzrost liczby abonentów jest zjawiskiem nie korzystnym z punktu widzenia ochrony środowiska, ponieważ jest to jedno ze sztucznych źródeł promieniowania elektromagnetycznego, a co za tym idzie podwyższenie poziomów PEM.

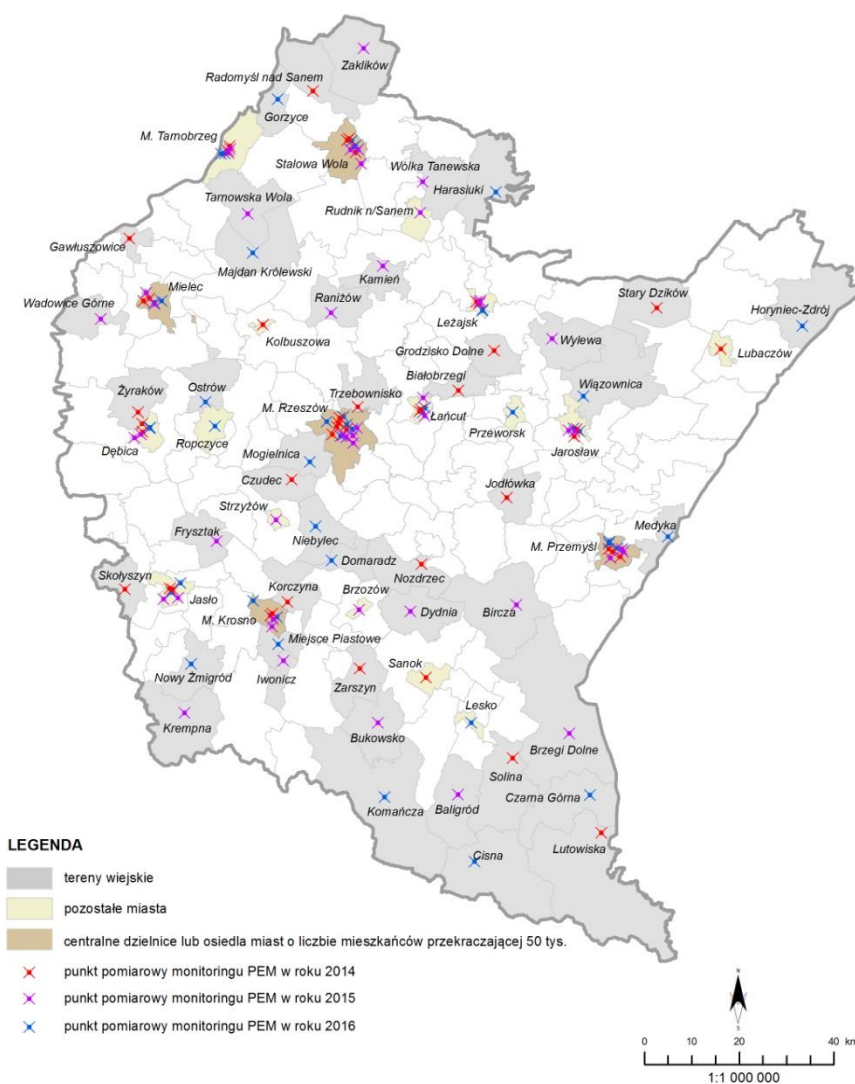
W Gminie Rakszawa zlokalizowane są nadajniki głównych operatorów sieci telefonii komórkowej Plus, Orange oraz T – mobile (rysunek).

Rysunek nr 13 . Rozmieszczenie nadajników GSM na terenie Gminy Rakszawa

Średnie poziomy pól elektromagnetycznych na terenach wiejskich objętych badaniem wyniosły 0,2 (V/m)

Wg danych Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w 2016r. na obszarze województwa nie zidentyfikowano terenów z przekroczeniami dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych .

Rysunek nr 14. Punkty pomiarowe promieniowania elektromagnetycznego (WIOS 2017)

3.4. Jakość gleb

Gleby Podkarpacia charakteryzuje zmienność typologiczna związana z budową geologiczną, morfologią terenu, stosunkami wodnymi, charakterem szaty roślinnej oraz działalnością człowieka.

Z raportu Dobrej Praktyki Rolniczej wynika iż gleby Podkarpacia głównie zaliczane są do kwaśnych oraz bardzo kwaśnych (w zakresie pH 4,5 – 5,5), co spowodowane jest wymywaniem związków zasadowych przez wody opadowe bądź roztopowe, pobieranie związków zasadowych przez rośliny, zakwaszające działanie nawozów

mineralnych, powstawanie w glebie CO₂ na skutek mineralizacji substancji organicznych czy braku jednolitego programu wapnowania gleb. Gleby o odczynie bardzo kwaśnym stanowią 31% powierzchni, kwaśne 33%, lekko kwaśne 21%, obojętne 11% natomiast zasadowe 4%.

Brak jest informacji o badaniach gleb na terenie powiatu łańcuckiego czy też w Gminie Rakszawa po 2011r. Natomiast w 2011r. na obszarze powiatu łańcuckiego na 687 ha przebadanych gleb odnotowano iż ich 58% posiada odczyn kwaśny oraz bardzo kwaśny z czego 57% potrzebuje wapnowania. Lekko kwaśne stanowią 20% natomiast obojętne i zasadowe 22%. Niską oraz bardzo niską zawartość fosforu (P₂O₅) wykazało 35% przebadanej powierzchni, średnią 23% oraz wysoką i bardzo wysoką 42%. Jeżeli chodzi o potas (K₂O) 46% powierzchni wykazało niską oraz bardzo niską zawartość, średnią 32% oraz wysoką i bardzo wysoką 22%. Natomiast magnez (Mg) na 22% wykazał niską oraz bardzo niską zawartość, średnią na 18% oraz wysoką i bardzo wysoką na 60% powierzchni. Zawartość azotu mineralnego w glebach powiatu bada się dwa razy w roku, w okresie wczesno- wiosennym oraz jesiennym z 3 poziomów profilu glebowego. Wyniki dla najgłębszego poziomu obrazują czy gleba stwarza zagrożenie zanieczyszczenia dla wód gruntowych. W roku 2010 badania wykazały zawartość azotu mineralnego w okresie wiosennym 199 kg/ha, natomiast jesiennym 93 kg/ha (zawartość 300 kg/ha stwarza zagrożenie dla środowiska) z czego wnioskujemy że gleba nie zagraża istotnego zagrożenie dla wód gruntowych.

Użytki rolne występujące na obszarze gminy, zaliczane są do gleb II – VI klasy bonitacyjnej. Przeważają użytki w klasach II – IV. Niewielki odsetek stanowią gleby organiczne (szczególnie chronione z mocy ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych). Gleby Gminy Rakszawa wykazują duże zróżnicowanie. W północnej części gminy występują gleby niezbyt urodzajne zaliczane do IV i V klasy, natomiast w części południowej występują dość żyzne gleby należące do II i III klasy, powstałe z lessów. Głównymi czynnikami dewastacji gleb na terenie gminy są poszukiwania złóż mineralnych oraz niezorganizowany pobór piasku. W związku z tym prowadzi się kontrolę prowadzonych odwiertów oraz właściwej regeneracji terenów po wiertniczych. Ponadto istnieje potrzeba dopilnowania właściwej rekultywacji terenów wyrobiskowych piasku. Również rolnictwo przyczynia się do dewastacji gleby poprzez niewłaściwe stosowanie zabiegów agrotechnicznych, sztucznych nawozów mineralnych czy środków ochrony roślin. Jednakże w chwili obecnej sytuacja ekonomiczna wsi spowodowała ograniczenia w stosowaniu nawozów i pestycydów, w związku z czym gleba jest mniej obciążana tego typu substancjami.

3.5. Przyroda

Środowisko naturalne Gminy Rakszawa jest bardzo bogatym i różnorodnym siedliskiem zarówno roślin jak i zwierząt. Lasy bukowo – jodłowe z wieloma gatunkami górskimi w runie i podszyciu zaczęły sukcesywnie rozwijać się w podkarpackim pasie 4,5 tys. lat temu. Na Płaskowyżu Kolbuszowskim do dziś przetrwało kilka skupisk tego lasu, w Rakszawie, niestety, tylko pojedyncze buki i jodły. Pojedyncze pomnikowe dęby i lipy świadczą o istnieniu tutaj niegdyś wspaniałych lasów liściastych. W konsekwencji wycinania starych lasów nie ma dziś w Rakszawie ponad 100-letnich drzewostanów, natomiast jest wiele pochodzących ze sztucznych nasadzeń. Pośród tych naturalnych zespołów leśnych wymienia się widne lasy sosnowe z kwasolubnym runem. Tak zwane bory chrobotkowe to lasy sosnowe porastające wydmy śródleśne. W runie tych lasów występują: widłaki chronione, borówki, brusznice, wrzosa oraz chrobotek – czyli porost naziemny. Z kolei w runie lasów sosnowych z domieszką brzozy rosną borówki, czernice, mchy, paprocie, jeżyny i wiele innych gatunków. W świecie roślinnym Rakszawy wiele miejsca zajmują łąki pokrywające płaską i rozległą dolinę Młynówki. Łąki te cechują się dużą liczbą gatunków roślin (200-300) oraz wyjątkową kwiecistością (rzeżucha, kaczeńce, firletki – różowe, jaskier ostry – żółty, a także storczyk szerokolistny – czerwony). Roślinność wodna i błotna zarasta brzegi stawów, mokradła i tereny źródeł. Wydmy są porośnięte przez zespół szczotliczy siwej - trawy kępkowej, razem z którą rosną: czerwiec trwały, jasioniec piaskowy, kocanka piaskowa, kostrzewa, macierzanka piaskowa.

W świecie zwierzęcym Rakszawy i okolic żyje kilkanaście gatunków ssaków, m.in. dziki, jelenie, sarny, wiewiórki, gryznie, zające, kuny leśne, lisy. Ponadto ok. 30 gatunków ptaków, takich jak drozdy, dzięcioły, dudki, rudniki, gile, puszczyki, sowy uszate, dwa gatunki sokoła: pustułka i kobuz. Jeśli chodzi o ryby, to teren ten, podobnie jak cała kotlina, należy do krainy leszcza, przy czym zbiorniki wodne Rakszawy są zagospodarowywane przez zarybianie.

W Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Rakszawa które zostało uchwalone przez Radę Gminy w Rakszawie Uchwałą nr XXXV/253/2002 z dnia 25 czerwca 2002 r. za główne kierunki ochrony środowiska w zagospodarowaniu przestrzennym przyjęto m.in.:

1. czynną ochronę obszaru węzłowego, ciągów i korytarzy ekologicznych przed zainwestowaniem mogącym pogorszyć stan środowiska naturalnego;
2. nie dopuszczanie do zabudowywania terenów zalewowych.

W celu zapewnienia realizacji tych kierunków uznano przestrzeganie zasad ochrony:

1. Rezerwatu florystycznego częściowego Wydrze utworzonego Zarządzeniem MliPD z 22.07.1983r. (MP Nr 16 poz. 91);
2. Brzóznieńskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu zgodnie z Rozporządzeniem Nr 35/92 Wojewody Rzeszowskiego z dnia 14.07.1992r.;

3. Obszaru Głównego Zbiornika Wód Podziemnych Nr 425 Dębica – Stalowa Wola – Rzeszów;
4. Drzew stanowiących pomniki przyrody ujętych w rejestrze pomników przyrody;
5. Pozostałości parków podworskich i folwarcznych.

Wskazano na objęcie ochroną:

1. Projektowany rezerwat przyrody „Julin”;
2. Dolinę Wisłoka jako korytarza ekologicznego;
3. Korytarze i ciągi ekologiczne biegnące wzdłuż dolin rzecznych w powiązaniu z kompleksami leśnymi;
4. Drzewa pojedyncze i grupy drzew projektowane do ochrony jako pomniki przyrody w „Ocenie przyrodniczej”;
5. Jeden użytek ekologiczny (naturalne oczko wodne) proponowany do ochrony w „Ocenie przyrodniczej”;
6. Północną część obszaru gminy poprzez włączenie w obszar projektowanego Parku Krajobrazowego Puszczy Sandomierskiej

Zdjęcie 2. Ślady bobrów w Gminie Rakszawa (źródło: Gmina Rakszawa)

Na terenie gminy znajduje się obszar NATURA 2000 Lasy Leżajskie. Większość obszaru zajmują lasy południowo-wschodniego krańca Puszczy Sandomierskiej. Zarządza nimi Nadleśnictwo Leżajsk. Administracyjnie obszar mieści się w gminach Sokołów Małopolski, Leżajsk i Rakszawa.

Jest to najbogatszy florystycznie fragment Płaskowyżu Kolbuszowskiego. Oprócz lasów fragment obszaru zajmują łąki (zwłaszcza świeże rajgrasowe i wilgotne ostrożeńiowe) i mokradła doliny Trzebośnicy. Za jedną z najważniejszych cech obszaru

uważane jest występowanie populacji biegacza urozmaiconego (gruzełkowatego) – rzadko występującego w Polsce chrząszcza związanego z siedliskami przystrumieniowymi rejonu karpackiego.¹

Siedliska przyrodnicze

Występują tu następujące siedliska z załącznika I Dyrektywy Siedliskowej:

- grad (*Tilio-Carpinetum*)
- żyzna buczyna karpacka (*Dentario glandulosae-Fagetum*)
- kwaśna buczyna niżowa (*Lusulo pilosae-Fagetum*)
- łęg olszowo-jesionowy (*Fraxino-Alnetum*)
- łąki świeże
- łąki trzęślicowe (*Junco-Molinietum*)
- starorzecza

Gatunki zwierząt chronione na mocy Dyrektywy Siedliskowej

W obszarze występują następujące gatunki stanowiące jego przedmiot ochrony:

płazy

- kumak nizinny (*Bombina orientalis*)
- ropucha szara (*Bufo bufo*)
- ropucha paskówka (*Bufo calamita*)
- ropucha zielona (*Bufo viridis*)
- rzekotka drzewna (*Hyla arborea*)
- grzebiuszka ziemna (*Pelobates fuscus*)
- żaba wodna (*Rana esculenta*)
- żaba trawna (*Rana temporaria*)
- traszka zwyczajna (*Triturus vulgaris*)

gady

- jaszczurka zwinka (*Lacerta agilis*)
- jaszczurka żyworodna (*Lacerta vivipara*)
- zaskroniec zwyczajny (*Natrix natrix*)
- żmija zygzakowata (*Vipera berus*)

ssaki

- bóbr europejski (*Castor fiber*)
- wydra (*Lutra lutra*)

owady

- biegacz gruzełkowaty (*Carabus variolosus*)
- czerwończyk nieparek (*Lycaena dispar*)
- modraszek nausitous (*Phengaris nausithous*)

Gatunki ptaków chronione na mocy Dyrektywy Ptasiej

W obszarze występują następujące gatunki wymienione w załącznikach Dyrektywy Ptasiej¹¹:

- bocian biały (*Ciconia ciconia*)

- derkacz (*Crex crex*)
- lelek kozodój (*Caprimulgus europaeus*)
- dzięcioł zielonosiwy (*Picus canus*)
- dzięcioł czarny (*Dryocopus martius*)
- gasiorek (*Lanius collurio*)

Inne rzadziej spotykan i chronione gatunki]

ssaki

- jeż zachodni (*Erinaceus europaeus*)
- gronostaj (*Mustela erminea*)
- łasica (*Mustela nivalis*)
- rzęsorek rzeczek (*Neomys fodiens*)
- wiewiórka pospolita (*Sciurus vulgaris*)

bezkęgowce

- tygrzyk paskowany (*Argiope bruennichi*)
- szklarnik górski (*Cordulegaster bidentata*)
- modliszka zwyczajna (*Mantis religiosa*)
- paż królowej (*Papilio machaon*)

rośliny

Runo lasu koło Trzebosi – żywiec gruczołowaty z domieszką zawilca gajowego

- czosnek niedźwiedzi (*Allium ursinum*)
- sałatnica leśna (*Aposeris foetida*)
- kopytnik pospolity (*Asarum europaeum*)
- pokrzyk wilcza jagoda (*Atropa belladonna*)
- turzyca orzęsiona (*Carex pilosa*)
- konwalia majowa (*Convallaria majalis*)
- kukułka Fuchsa (*Dactylorhiza fuchsi*)
- kukułka plamista (*Dactylorhiza maculata*)
- kukułka szerokolistna (*Dactylorhiza majalis*)
- wawrzynek wilczelyko (*Daphne mezereum*)
- kruszczyk szerokolistny (*Epipactis helleborine*)
- kruszyna pospolita (*Frangula alnus*)
- śnieżyczka przebiśnieg (*Galanthus nivalis*)
- przytulia wonna (*Galium odoratum*)
- bluszcz pospolity (*Hedera helix*)
- przylaszczka pospolita (*Hepatica nobilis*)
- listera jajowata (*Listera ovata*)

- widłak jałowcowaty (*Lycopodium annotinum*)
- widłak goździsty (*Lycopodium clavatum*)
- bobrek trójlistkowy (*Menyanthes trifoliata*)
- nasieźrzał pospolity (*Ophioglossum vulgatum*)
- podkolan biały (*Platanthera bifolia*)
- porzeczka Rakszawa (*Ribes nigrum*)
- cebulica dwulistna (*Scilla bifolia*)
- kalina koralowa (*Viburnum opulus*)
- barwinek pospolity (*Vinca minor*)

Zdjęcie 3. Czosnek niedźwiedzi

Inne formy obszarowej ochrony przyrody

Teren obszaru częściowo pokrywa się z Brzózniańskim Obszarem Chronionego Krajobrazu. **Brzózniański Obszar Chronionego Krajobrazu** powstał na mocy Rozporządzenia Wojewody Rzeszowskiego Nr 35/92 z dnia 14 lipca 1992 r. w sprawie zasad zagospodarowania obszarów chronionego krajobrazu na terenie województwa rzeszowskiego, (Dz. Urz. Woj. Rzeszowskiego Nr 7, poz. 74). W granicach województwa podkarpackiego jego status prawny określa Rozporządzenie Nr 76/05 Wojewody Podkarpackiego z dnia 31 października 2005 r. w sprawie Brzózniańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (Dz. Urz. Woj. Podkarp. z dnia 7 listopada 2005 r., nr 138, poz. 2102 z 2005 r.; z późniejszymi zmianami).

Całkowita powierzchnia Obszaru wynosi 11 735 ha. W całości położony jest w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa. W jego obrębie grunty Skarbu Państwa w zarządzie Nadleśnictwa zajmują 5348,90 ha.

Na terenie OZW znajduje się rezerwat przyrody Wydrze.

Zagrożenia

Regulacja rzeki Trzebošnicy i melioracja terenu jest uważana za główne zagrożenie dla przyrody tego obszaru.

Ponadto także zagrożeniem dla przyrody tego obszaru – zarówno roślinności, jak i populacji chronionych owadów – jest zmiana stosunków wodnych (melioracje) i zanik tradycyjnej gospodarki łąkowej. Siedliska leśne są mniej zagrożone.

3.6 Gospodarka odpadami

Zgodnie z treścią art. 3 ustawy o odpadach, odpady komunalne są to odpady powstające w gospodarstwach domowych, a także odpady niezawierające odpadów niebezpiecznych pochodzące od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych.

Źródłami wytwarzania odpadów komunalnych są:

- gospodarstwa domowe,
- obiekty infrastruktury takie jak: handel, usługi i rzemiosło, szkolnictwo, przemysł w części „socjalnej”, obiekty turystyczne i inne.

Od 2012r. to na gminie ciąży obowiązek zorganizowania systemu gospodarowania odpadami komunalnymi. W Gminie Rakszawa odbiór odpadów z nieruchomości zamieszkałych prowadzi podmiot wybrany w drodze przetargu. Gmina nie przejęła wywozu odpadów od wszystkich właścicieli nieruchomości, stąd też z nieruchomości niezamieszkałych odpady komunalne odbierane są w oparciu o umowy indywidualne. Wywóz nieczystości stałych (odpadów) realizowany jest przez firmy, wpisane do rejestru działalności regulowanej, a w zakresie odbierania odpadów od mieszkańców wygrywają przetarg na odbieranie odpadów. Gmina została przyporządkowana do północnego regionu gospodarki odpadami komunalnymi

Odpady komunalne na poszczególnych posesjach indywidualnych, w firmach i instytucjach gromadzone są w pojemnikach, w tym workach o poj. 110 l. Na terenie Gminy wprowadzona została selektywna zbiórka odpadów (selekcja u źródła). W szczególności cyklicznie przynajmniej co miesiąc odbierane są opakowania szklane, tworzywa sztuczne, papier i tektura, odpady metalowe, odpady zmieszane,

natomiast okresowo odpady wielkogabarytowe, opony, sprzęt elektryczny i elektroniczny. Uzupełnieniem systemu gospodarowania odpadami jest Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK). Odpady biodegradowalne (zielone, kuchenne) zagospodarowywane są w większości u źródła czyli w gospodarstwach domowych (kompostowanie, skarmianie zwierząt).

Szczegółowe informacje na temat prowadzenia gospodarki odpadami w Gminie zawarte są w Regulaminie utrzymania czystości i porządku, który jest aktem prawa miejscowego.

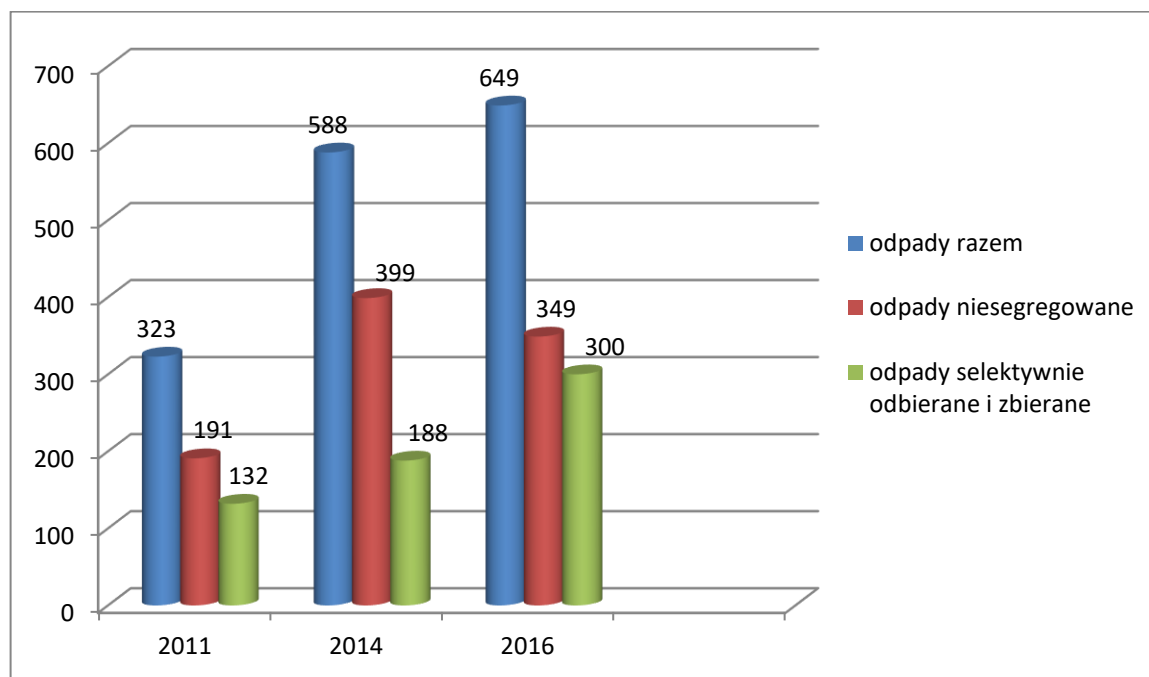
W 2016r. na terenie Gminy odebrano i zebrano łącznie 649,13 Mg odpadów, w tym jako zmieszane odpady komunalne odebrano 348,88Mg. W PSZOK zebrano 63,13 Mg odpadów Mg. Z w.w. danych wynika, że 300,25 Mg (46% wszystkich odpadów) były to odpady odebrane i zebrane selektywnie.

Według danych zawartych w sprawozdaniu Wójta Gminy Rakszawa dotyczącym zagospodarowania odpadów komunalnych zostały osiągnięte wymagane poziomy w zakresie recyklingu odpadów takich jak papier, metale, tworzywa, szkło, poziom ograniczenia odpadów biodegradowalnych kierowanych do składowania oraz poziom odzysku, w tym recyklingu odpadów budowlanych.

Biorąc pod uwagę dane zawarte w WPGO 2022 należy stwierdzić, że szacunkowa ilość wytwarzanych odpadów w Gminie Rakszawa wynosi 1334 Mg. Oznacza to, że do systemu trafia ok. 50 % wytwarzanych w gminie odpadów.

Ponieważ tereny należące do Gminy są terenami wiejskimi część odpadów jest zagospodarowywana przez gospodarstwa we własnym zakresie. Dotyczy to głównie odpadów zielonych, pozostałości kuchennych, papieru i tektury oraz w wielu przypadkach także tworzyw sztucznych, opon lub tkanin które są używane jako paliwa w przydomowych kotłowniach.

Wykres nr 4. Porównanie ilości odpadów odbieranych i zbieranych odpadów w latach 2011, 2014 i 2016 (wg danych Gminy Rakszawa).

Gmina nie wykonywała morfologii odpadów.

Według regulaminu utrzymania czystości i porządku w gminie każdy właściciel nieruchomości zobowiązany jest do zbierania odpadów komunalnych z zachowaniem podziału na następujące frakcje: a) makulatura – w tym opakowania z papieru i tektury, gazety, czasopisma, itp.;

b) tworzywa sztuczne – w tym opakowania z tworzyw sztucznych, folie itp.

c) metale – puszki, drobny złom;

d) szkło – w tym opakowania ze szkła;

e) opakowania wielomateriałowe – wielowarstwowe opakowania np. po sokach i napojach;

f) odpady budowlane pochodzące z budów, rozbiórek i remontów – z rozgraniczeniem na „czysty” gruz budowlany tj. kawałki cegieł, betonu, tynków, kamienia oraz pozostałe odpady budowlane;

g) zimne popioły;

h) odpady ulegające biodegradacji;

i) odpady zielone;

j) zmieszane odpady komunalne;

Właściciel nieruchomości zobowiązany jest także do selektywnego zbierania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego (ZSEE); użytych baterii i akumulatorów (ZBA); odpadów wielkogabarytowych; zużytych opon; przeterminowanych leków; odpadów niebezpiecznych takich jak: farby, rozpuszczalniki, oleje odpadowe, pozostałości po środkach ochrony roślin oraz

przeterminowane środki ochrony roślin i opakowania po tych środkach, lampy rtęciowe; odpadów z tekstyliów;

Zgodnie z obowiązującymi na terenie Gminy aktami prawa miejscowego worki i pojemniki przeznaczone do selektywnego zbierania odpadów komunalnych powinny być oznaczone następującymi kolorami:

- a) żółty – przeznaczony na tworzywa sztuczne, metale;
- b) zielony – przeznaczony na szkło;
- d) niebieski – przeznaczony na papier;
- e) brązowy – przeznaczony na odpady ulegające biodegradacji ;
- f) szary – przeznaczony na gruz budowlany i zimny popiół;
- g) czarny – przeznaczony na zmieszane odpady komunalne;

Biorąc pod uwagę wymogi określone rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 29 grudnia 2016 r. w sprawie szczegółowego sposobu selektywnego zbierania wybranych frakcji odpadów Gmina spełnia wymogi tego rozporządzenia. Zgodnie z w.w. rozporządzeniem odpady opakowaniowe z papieru i odpady opakowaniowe z tektury, zbiera się w pojemnikach koloru niebieskiego oznaczonych napisem „Papier”, odpady ze szkła, w tym odpady opakowaniowe ze szkła, zbiera się w pojemnikach koloru zielonego oznaczonych napisem „Szkło”. odpady metali, w tym odpady opakowaniowe z metali, odpady tworzyw sztucznych, w tym odpady opakowaniowe tworzyw sztucznych, oraz odpady opakowaniowe wielomateriałowe, zbiera się w pojemnikach koloru żółtego oznaczonych napisem „Metale i tworzywa sztuczne”. Frakcję odpadów biodegradowalnych, zbiera się w pojemnikach koloru brązowego oznaczonych napisem „Bio”.

Gmina w zdecydowanej większości posiada zabudowę jednorodzinną, stąd też część odpadów komunalnych jest zagospodarowywanych przez gospodarstwa we własnym zakresie. W sposób dopuszczony prawnie najczęściej wykorzystywane są:

- Frakcje mineralne (popioły) - do utwardzania nawierzchni dróg,
- Odpady zielone - do kompostowania lub jako paliwo,
- Odpady kuchenne ulegające biodegradacji – do skarmiania zwierząt,

- Drewno – jako paliwo.

Niestety oprócz wyżej wymienionych form zagospodarowania odpadów zdarzają się także takie, które stanowią zagrożenie dla środowiska substancjami niebezpiecznymi oraz są źródłem uciążliwości zapachowych. Często formą pozbywania się odpadów, zwłaszcza w okresie zimowym, jest ich spalanie w kotłowniach domowych. Zwłaszcza tworzywa sztuczne jako odpady wysokoenergetyczne są chętnie używane do tego celu.

Ponieważ Gmina należy do Północnego Regionu Gospodarowania Odpadami zmieszane odpady komunalne oraz zebrane odpady zielone winna przekazywać do instalacji regionalnych, którymi wg WPGO w regionie północnym są:

- 1) dla zmieszanych odpadów komunalnych
 - instalacja MPBP Stare Miasto Park w Giedlarowej lub
 - instalacja MBP w Sigiełkach
 - instalacja MBP MZK w Stalowej Woli
 - instalacja MBP ASA Tarnobrzeg w Tarnobrzegu
- 2) dla odpadów zielonych instalacja MZK w Leżajsku

Na gminie ciąży także obowiązek osiągnięcia wymaganych na dany rok obowiązków recyklingu i przygotowania do ponownego użycia odpadów takich jak papier i tektura, tworzywa sztuczne, metale, szkło i odpady budowlane.

Wymagane poziomy na 2016r. zostały zrealizowane.

Dotrzymany został przez gminę także poziom ograniczenia odpadów biodegradowalnych kierowanych do składowania. (55%)

3.7. Awaryjne i klęski żywiołowe

Jednym z większych zagrożeń dla środowiska mogą być sytuacje awaryjne, wypadki czy katastrofy. Zgodnie z ustawą z dnia 18 kwietnia 2002 roku o stanie klęski żywiołowej (klęska żywiołowa to katastrofa naturalna lub awaria techniczna, której skutki zagrażają życiu lub zdrowiu dużej licznie osób, mieniu w wielkich rozmiarach lub środowisku na dużych obszarach, a pomoc i ochrona mogą być skutecznie podjęte tylko w przypadku zastosowania nadzwyczajnych środków, we współdziałaniu różnych organów i instytucji oraz specjalistycznych służb i formacji działających pod jednolitym kierownictwem. Katastrofą naturalną lub awarią techniczną mogą być również zdarzenia wywołane działaniami terrorystycznymi.

Powiat Łańcucki do którego należy Gmina Rakszawa, należy do rejonów o średnim natężeniu czynników zagrażających życiu i zdrowiu ludzi. Największe zagrożenia dla ludności mogą nastąpić na skutek awarii, uszkodzeń lub zniszczeń zbiorników i instalacji z toksycznymi środkami przemysłowymi, awarii elektrowni jądrowych rozmieszczonych na obszarach państw sąsiadujących. Ponadto na terenie powiatu mogą wystąpić zagrożenia powodziowe w okresach wysokich stanów wód w rzekach, pożary lasów i skażenia środowiska naturalnego w związku z transportem niebezpiecznych substancji chemicznych. Możemy tu także wymienić huragany, gradobicia oraz susze.

3.8. Odnawialne źródła energii

Odnawialne źródła energii pozwalają na pozyskiwanie energii ekologicznie czystej lub inaczej zwanej zieloną. Powstaje przy wykorzystaniu naturalnych nośników jakimi są: energia kinetyczna wiatru, energia spięrzeń lub gorącej wody, energia powstała przy spalaniu biomasy i biogazu oraz energia słoneczna. Potrzeba ograniczenia spalania tradycyjnych paliw kopalnych zmusza do przekierowania przemysłu energetycznego w stronę alternatywnych źródeł energii.

Szczegółowe działania dotyczące realizacji zadań związanych z odnawialnymi źródłami energii, w tym montaż instalacji OZE zostały opisane w Planie gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Rakszawa na lata 2017-2022.

4. ZAMIERZENIA ZWIĄZANE Z OCHRONĄ I POPRAWĄ STANU ŚRODOWISKA

Program ochrony środowiska dla Gminy Rakszawa stanowić będzie podstawę do racjonalnej polityki i działalności władz gminy w zakresie krótko i długoterminowych działań inwestycyjnych i nieinwestycyjnych w dziedzinie ochrony środowiska.

Strategicznym celem polityki ekologicznej jest ograniczanie szkodliwych czynników wpływających na zdrowie i zapobieganie zagrożeniom zdrowia. Dlatego duże znaczenie ma stała poprawa jakości wód powierzchniowych i stanu powietrza atmosferycznego, ochrona przed chemicznym zanieczyszczeniem gleb i wód gruntowych, właściwa gospodarka odpadami, ochrona przed hałasem i promieniowaniem elektromagnetycznym oraz zapobieganie nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska.

Zdefiniowane w programie cele i kierunki działania zgodne są z aktualnie obowiązującymi przepisami odnoszącymi się do ochrony środowiska i są zgodne z celami i kierunkami działań określonymi w polityce ekologicznej państwa oraz aktualizowanym Programie ochrony środowiska dla Województwa Podkarpackiego i obowiązującym Programie ochrony środowiska Powiatu Łańcuckiego.

Wszelkie działania służące ochronie i poprawie jakości środowiska prowadzone będą w obrębie określonych celów, priorytetów i zadań ekologicznych. Wszystkie te elementy zostały podzielone na krótkoterminowe (obejmujące działania w latach 2008-2011) oraz na długoterminowe (lata 2012-2015). Zamierzenia te skoordynowane są z kierunkami działań określonymi przez instytucje wojewódzkie i powiatowe.

Dotychczasowa polityka samorządu i władz zdaje się potwierdzać tezę, że dbałość o stan środowiska jest jednym z przyjętych w gminie priorytetów. I tak:

- stałej poprawie ulega stan dróg, corocznie modernizowane są nowe odcinki, kładzie się nowe nawierzchnie, co powoduje większą płynność ruchu i mniejszą emisję spalin i hałasu,
- w miarę możliwości przeznaczają się nowe tereny pod zalesienia,
- gospodarka odpadami prowadzona jest w sposób coraz bardziej zorganizowany, co skutkuje poprawą stanu środowiska i zdecydowanie polepsza wizerunek gminy w oczach samych jej mieszkańców, a także potencjalnych inwestorów.
- systematycznie likwidowane są niezorganizowane wysypiska odpadów, mogące wpływać negatywnie na stan wód powierzchniowych, podziemnych czy gleb,
- przewiduje się instalacje urządzeń OZE na obiektach

Polityka ta realizowana jest w sposób stanowczy i konsekwentny, o czym świadczą coroczne nakłady na inwestycje w zakresie ochrony środowiska. Oprócz inwestowanych środków własnych, władze gminy pozyskują dodatkowe fundusze z różnych źródeł zewnętrznych tj. instytucji krajowych i zagranicznych udzielających wsparcia finansowego w dziedzinie ochrony środowiska.

Przyjmując za bazę stan istniejący określone zostały kierunki rozwoju gospodarczego na następne lata. Nie będzie on bez znaczenia dla stanu środowiska naturalnego, dlatego też konieczne jest określenie zasad, którymi należy się kierować aby nie naruszyć równowagi pomiędzy środowiskiem, a rozwojem gospodarczym – rozwój zrównoważony .

Plany rozwoju gospodarczego gminy opierają się na generalnym założeniu, którym jest zapewnienie mieszkańcom gminy możliwie najwyższego poziomu życia, optymalne wykorzystanie zasobów, zabezpieczenie walorów środowiskowych i dostosowania się do szybko zmieniających się uwarunkowań wynikających z otwartej gospodarki rynkowej i współpracy międzynarodowej.

Rozwój gminy oprócz uwarunkowań wewnętrznych determinowany jest także warunkami zewnętrznymi zarówno w skali województwa jak też w skali kraju..

Wytyczone w programie cele będą mogły być realizowane poprzez:

- wykorzystanie dobrych warunków klimatyczno-glebowych,
- rozwijanie rolnictwa ekologicznego,
- dogodne położenie geograficzne (niewielka odległość i stosunkowo niezłe połączenie ze stolicą powiatu-Łańcutem oraz miastem wojewódzkim-Rzeszowem, bliska odległość od lotniska),
- kultywowanie tradycyjnego rzemiosła i rękodzielnictwa ceramicznego,
- racjonalne wykorzystanie zasobów leśnych,
- wykorzystanie walorów turystycznych gminy,
- zapobieganie rabunkowemu wykorzystanie kopalin pospolitych

Najważniejsze bariery które należy pokonać to:

- niewystarczająca ilość środków finansowych,
- niewielkie zainteresowanie inwestorów zewnętrznych,
- brak zainteresowania rozwojem rolnictwa,
- niedostatecznie rozwinięta infrastruktura techniczna,
- wysokie koszty kredytu na inwestycje gminne,
- trudności w uzyskaniu dofinansowania ze źródeł zewnętrznych na zadania infrastrukturalne.

Działania i przedsięwzięcia w zakresie ochrony środowiska w Gminie Rakszawa zmierzają w kierunku poprawy stanu środowiska, racjonalnego gospodarowania zasobami, w tym ograniczenia materiałochłonności, wodochłonności, energochłonności i emisji zanieczyszczeń.

Strategicznym celem polityki ekologicznej jest ograniczanie szkodliwych czynników wpływających na zdrowie i zapobieganie zagrożeniom zdrowia poprzez poprawę stanu powietrza atmosferycznego, ochronę przed chemicznym zanieczyszczeniem gleb i wód, właściwą gospodarkę odpadami, ochronę przed hałasem, czy promieniowaniem elektromagnetycznym.

Ochrona i kształtowanie stosunków wodnych

Ochrona i kształtowanie stosunków wodnych oraz poprawa jakości wód powierzchniowych jest ważnym celem ekologicznym w Gminie Rakszawa. Cel ten zakłada zapewnienie najlepszej jakości wód, szczególnie podziemnych w tym utrzymanie ilości wody na poziomie zapewniającym równowagę biologiczną i ochronę przed powodzią. Obszarami na których przeprowadzane są działania związane z poprawą i ochroną jakości wód powierzchniowych oraz podziemnych są zlewnie rzek oraz obszary głównych zbiorników wód podziemnych.

Poprawa jakości wód zależy przede wszystkim od kompleksowego rozwiązania problemów gospodarki wodno-ściekowej. Ważne jest odpowiednie zarządzanie ochroną wód i jej zasobami, monitoring źródeł zanieczyszczeń oraz kontrola wdrażania i egzekwowania prawa. Działania w zakresie ochrony i kształtowania stosunków wodnych będą zmierzały do ograniczenia emisji zanieczyszczeń ze źródeł punktowych (osadniczych i przemysłowych) oraz zmniejszenia ładunku zanieczyszczeń pochodzących ze źródeł przestrzennych.

Na terenie Gminy zadaniem mającym na celu poprawę jakości wód szczególnie cieków powierzchniowych jest podłączenie do kanalizacji możliwie największej ilości gospodarstw domowych i podmiotów prowadzących działalność gospodarczą, a także systematyczna eliminacja nielegalnych źródeł wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi.

Gospodarka wodna

Do celów zaopatrzenia ludności w wodę Gmina Rakszawa zużywa wodę podziemną. Istnieje więc konieczność racjonalnego jej użytkowania. Należałoby

w maksymalny sposób wyeliminować tzw. sieciowe ubytki wody oraz awarie a także zadbać o utrzymanie wysokiej jakości wód podziemnych. Innym istotnym elementem jest sieć wodociągów i jej niezawodność w zaopatrzeniu ludności w wodę..

Gospodarka ściekowa

W gminie jednym ze sposobów ograniczenia przenikania zanieczyszczeń do wód powierzchniowych i podziemnych jest przede wszystkim stałe zwiększanie długości sieci kanalizacyjnej, a także kontrola stanu technicznego oraz częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych, w których gromadzone są ścieki bytowe. Uprawnienia takie wynikają z ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminie.

Gospodarka odpadami

Zapobieganie i minimalizacja ilości wytwarzanych odpadów jest priorytetem w polityce dotyczącej gospodarki odpadami. Dotyczy ono wszystkich uczestników życia produktu tj. projektantów, producentów, dystrybutorów, a także konsumentów oraz władz odpowiedzialnych za gospodarkę odpadami.

Jakkolwiek systematycznie wzrasta ilość odbieranych i zbieranych odpadów jednak należy zintensyfikować działania w celu zwiększenia ilości odbieranych odpadów, w szczególności odpadów zbieranych selektywnie..

Ochrona powietrza

Realizacja zadań służących tym celem powinna przyczynić się do utrzymania stosunkowo wysokiej jakości powietrza, spełniającej wymagania ustawodawstwa Unii Europejskiej oraz redukcji emisji gazów i pyłów do powietrza. Przy formowaniu podstawowych kierunków działań dla ochrony powietrza zostało przyjęte ogólne założenie maksymalnego ograniczenia emisji zanieczyszczeń.

Przeciwdziałanie zanieczyszczeniom powinno polegać przede wszystkim na ograniczeniu emisji zanieczyszczeń ze źródeł przemysłowych, komunalnych i komunikacyjnych. Istotną sprawą na terenie gminy jest ograniczenie uciążliwej emisji ze źródeł lokalnych (np. likwidacja spalania odpadów takich jak opony czy tworzywa sztuczne). Modernizacja źródeł emisji poprzez zamianę paliwa węglowego lub koksowego na ekologiczne np. gazowe lub biopaliwa (co jest możliwe na terenach wiejskich) także sprzyjać będzie ograniczeniu emisji zanieczyszczeń. Należy jednak pamiętać, że głównie względy ekonomiczne będą decydowały jakiego rodzaju paliwo będzie wykorzystywane jako źródło ciepła. Wciąż najbardziej popularne jest spalanie węgla kamiennego. Ograniczenie emisji zanieczyszczeń to nie tylko zamiana paliwa. Redukcje zanieczyszczeń poprzez ograniczenie ilości spalanych paliw uzyskamy także poprzez:

- ograniczenie strat ciepła (uszczelnienie i izolacja sieci ciepłowniczej, docieplenie budynków, wymiana stolarki okiennej),
- wykorzystanie paliw o lepszych parametrach (wyższa kaloryczność, mniejsza zawartość popiołu i siarki)
- propagowanie wykorzystania niekonwencjonalnych (często odnawialnych) źródeł energii,

Działania ograniczające emisje zanieczyszczeń ze źródeł przemysłowych to:

- modernizacja technologii w celu prowadzenia mniej energochłonnej produkcji,
- udoskonalenie procesów spalania, prowadzące do zmniejszenia zużycia paliw,
- wdrażanie najlepszych dostępnych technik (BAT),
- prowadzenie systematycznej kontroli emisji zanieczyszczeń,
- pomoc finansowa dla zakładów wdrażających systemy zarządzania środowiskiem.

Coraz większe znaczenie dla jakości powietrza mają zanieczyszczenia emitowane przez pojazdy mechaniczne tzw. źródła komunikacyjne (pasmowe). Ponieważ nie są to źródła stacjonarne ograniczanie emisji nie jest sprawą łatwą:

Do działań ograniczających emisję ze źródeł komunikacyjnych mogą należeć:

- zwiększenie płynności i przepustowości sieci drogowej (działanie winno zostać uwzględnione przez wszystkich zarządzających drogami) poprzez np. poprawę standardów technicznych dróg,
- stopniowe eliminowanie pojazdów będących w złym stanie technicznym (zarówno osobowych jak i ciężarowych)
- tworzenie warunków do popularyzacji ruchu rowerowego np. poprzez wyznaczanie ścieżek rowerowych,
- powszechne wprowadzenie na stacjach paliw hermetyzacji procesu obrotu paliwami

Ochrona przed polami elektromagnetycznymi

Przedmiotem działań jest skuteczna ochrona ludzi i środowiska przed promieniowaniem elektromagnetycznym. Podstawowe kierunki działań dotyczyć będą prowadzenia badań określających skalę zagrożenia promieniowaniem oraz zarządzania emisją pól elektromagnetycznych. Głównym zadaniem w tym temacie, będzie:

- inwentaryzacja źródeł elektromagnetycznych,
- rozeznanie jakie obszary podlegają ponadnormatywnemu promieniowaniu elektromagnetycznemu (wykonanie pomiarów przez służby ochrony środowiska),
- opracowanie i wdrożenie systemu informacji o emisji pól elektromagnetycznych.

Jest to o tyle istotne, że brak szerokiej informacji powoduje obawę społeczeństwa przed skutkami oddziaływania źródeł elektromagnetycznych.

5. DZIAŁANIA W ZAKRESIE POPRAWY JAKOŚCI ŚRODOWISKA

Program ochrony środowiska dla Gminy Rakszawa realizowany będzie poprzez systematyczne działania na rzecz ochrony wód, powietrza, powierzchni ziemi, przyrody i podniesienia świadomości ekologicznej ukierunkowane na zahamowanie niekorzystnych oddziaływań na poszczególne elementy środowiska naturalnego. Zakłada zmniejszenie, eliminację lub przeciwdziałanie zagrożeniom środowiskowym szczególnie związanym z narażeniem zdrowia i życia mieszkańców oraz wpływającym na stan najcenniejszych walorów przyrodniczych terenu gminy.

Formułując listę priorytetów wzięto pod uwagę takie czynniki jak:

- ponadlokalny wymiar przedsięwzięcia,
- spodziewany efekt ekologiczny,
- możliwość uzyskania wsparcia ze źródeł zewnętrznych,
- aktualne zaawansowanie inwestycji .

Zadania objęte harmonogramem zostały uznane za najważniejsze ich zrealizowanie winno przyczynić się do poprawy jakości środowiska.

5.1 Priorytety ekologiczne

Najważniejszym działaniem proekologicznym na najbliższy okres jest zwiększenie ilości odpadów zbieranych i odbieranych w sposób zorganizowany.

5.2 Działania proekologiczne

Tabela nr 3. Wykaz działań proekologicznych

Lp.	Nazwa zadania	Termin realizacji								
		2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	
-1-	-2-									
1.	Zapobieganie zanieczyszczeniu wód powierzchniowych oraz gleby poprzez kontrolę zbiorników bezodpływowych, zbiorników z gnojowicą oraz likwidowanie „nielegalnych” kolektorów odprowadzających ścieki z gospodarstw domowych.									
2.	Systematyczne podłączanie nowych nieruchomości do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej									
3.	Podjęcie działań zgodnie z PGN skutkujących ograniczeniem emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych do powietrza ze źródeł lokalnych									
4.	Systematyczna inwentaryzacja źródeł elektromagnetycznych oraz monitorowanie obiektów									

Program Ochrony Środowiska Gminy Rakszawa

	emitujących promieniowanie elektromagnetyczne								
5.	Bieżąca ochrona walorów przyrodniczych gminy								
6.	Tworzenie nowych form ochrony przyrody obejmujących ochroną prawną tereny i obiekty o szczególnych walorach przyrodniczych i krajobrazowych								
7.	Kształtowanie świadomości ekologicznej dzieci, młodzieży i dorosłych								
8.	Systematyczna likwidacja dzikich wysypisk odpadów								
9.	Rozwój systemu gospodarowania odpadami komunalnymi								
1.	Przygotowanie raportu z realizacji Programu								

6. POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU

Źródła finansowania Programu ochrony środowiska będą zróżnicowane, w zależności od rodzaju i okresu przewidywanego działania, a przede wszystkim możliwości stosowania instrumentów finansowo-ekonomicznych na poziomie lokalnym.

Realizacja programu finansowana będzie ze środków:

1) **publicznych**, w tym:

- krajowych, pochodzących z budżetu państwa, budżetów samorządu terytorialnego, pozabudżetowych instytucji publicznych,
- zagranicznych, pochodzących, między innymi, z Funduszu Spójności, funduszy strukturalnych, Inicjatywy Wspólnoty, Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego, Norweskiego Mechanizmu Finansowego, instrumentu finansowego na rzecz środowiska LIFE+, fundacji itp.

2) **niepublicznych**, pochodzących z dochodów przedsiębiorstw i inwestorów, banków komercyjnych, funduszy inwestycyjnych, towarzystw leasingowych itp., w ramach których najczęstszymi formami finansowania będą:

- dotacje (tzw. granty) i subwencje właściwe,
- zagraniczna pomoc finansowa udzielana poprzez fundacje, programy pomocowe,
- fundusze własne inwestorów.

Ważne zadanie w finansowaniu zadań przewidzianych do realizacji w Programie odgrywać będą pożyczki i dotacje z NFOŚiGW oraz WFOŚiGW, fundusze inwestorów, środki z funduszy strukturalnych (krajowych i zagranicznych).

W latach 2014-2020 w województwie podkarpackim została uruchomiona nowa perspektywa finansowa Regionalnego Programu Operacyjnego. Środki finansowe będą mogły zostać także uruchomione z innych programów.

Ponieważ teren Gminy Rakszawa jest obszarem wiejskim istnieje możliwość skierowania części środków z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich

Ponieważ realizacja Programu wymaga podjęcia działań przez różne instytucje i podmioty gospodarcze oszacowanie kosztów realizacji Programu byłoby czysto teoretyczne stąd też odstąpiono od niego.

7. SYSTEM ZARZĄDZANA PROGRAMEM

Zgodnie z zapisami ustawy Prawo ochrony środowiska organem odpowiedzialnym za wdrażanie i koordynację działań określonych w Programie jest Wójt Gminy. Zapewnia on spójność pomiędzy wszystkimi programami działającymi w regionie i umożliwia efektywne wykorzystanie środków finansowych i technicznych. Program realizowany będzie przez wszystkie jednostki odpowiedzialne za ochronę środowiska w gminie, powiecie i województwie w oparciu o aktualne dostępne instrumenty: prawno-administracyjne, finansowe, ekonomiczno-rynkowe oraz informacyjno-edukacyjne

Kontrola wdrażania Programu i ocena jego realizacji prowadzona będzie przez monitoring:

- środowiska w zakresie stanu środowiska, gromadzenie i przetwarzanie informacji o środowisku i jego ochronie. W najbliższych latach jednym z ważniejszych działań w tej dziedzinie będzie zmiana systemu monitorowania i dostosowanie monitoringu środowiska do zakresu określonych w przepisach prawnych i dyrektywach UE.
- wdrażania i realizacji Programu – dotyczyć będzie określania stopnia realizacji przyjętych priorytetów i działań, oceny realizacji programów i projektów inwestycyjnych oraz określenie stopnia rozbieżności pomiędzy przyjętymi celami i działaniami z określeniem przyczyn tych rozbieżności.
- skutków realizacji Programu – realizowany przez ocenę zmian w jakości środowiska, aktywności i reakcji społeczeństwa, kontrolę i ocenę wskaźników dotyczących stopnia zmian w środowisku wg dziedzin życia, stopnia zużywanego energii, materiałów, wody i wytwarzanych odpadów w przeliczeniu na mieszkańca lub wielkość produkcji,

Co 2 lata sporządzany będzie raport z wykonania zadań Programu. Ocenie Programu będzie służyło monitorowanie, w cyklu dwuletnim, stopnia wykonania zadań realizowanych przez władze gminy. Raporty i ocena Programu będą podstawą do aktualizacji strategii ochrony i poprawy stanu środowiska, która winna odbywać się przynajmniej co 4 lata.

Zarządzanie, realizacja i kontrola Programu na poziomie gminy, prowadzona będzie przez administrację rządową, samorządową oraz przez różnego rodzaju instytucje i podmioty gospodarcze (poprzez instrumenty określone ustawami), a w szczególności:

- organ wykonawczy gminy oraz podległe mu służby dysponujące instrumentami prawnymi (zezwolenia, uzgadnianie, kontrola, monitoring, nadzór, publiczne rejestry),

- samorząd powiatowy oraz wojewódzki w zakresie objętym ich kompetencjami (pozwolenia, zezwolenia, mapy akustyczne, baza gospodarki odpadami)
- administrację rządową - od 01.01.2008 samorząd wojewódzki (dokumenty reglamentujące korzystanie ze środowiska, monitorowanie jakości środowiska itd.)
- instytucje finansujące zadania ochrony środowiska,
- administrację niezespoloną m.in. Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Krakowie, Regionalne Dyrekcję Lasów Państwowych .

Organizacje pozarządowe winny wspomagać realizację programu, głównie w zakresie podnoszenia świadomości ekologicznej, natomiast placówki szkoleniowe w zakresie edukacji ekologicznej i postępu technicznego.

Również przedsiębiorstwa i podmioty gospodarcze, będą realizować zapisy Programu poprzez wprowadzenie systemów zarządzania środowiskiem na poziomie przedsiębiorstw, najlepszych dostępnych technologii (BAT), ograniczenie materiałochłonności, energochłonności i zmniejszenie zużycia wody oraz będą w znacznej części finansowały te zadania realizowane na własnym terenie.

Warunkiem realizacji Programu będzie przede wszystkim współpraca pomiędzy różnymi partnerami zarówno ze sfer decyzyjnych, jak również podmiotami korzystającymi ze środowiska i jednostkami odpowiedzialnymi za jego stan.

Duży wpływ na realizację Programu będzie miała dynamika rozwoju i zmian w strefie gospodarczej, przestrzennej oraz społecznej.

Ocena powyższych uwarunkowań będzie służyła do weryfikacji przyjętych założeń, celów i sposobów ich realizacji oraz ustalonych priorytetów.

Analiza przyczyn rozbieżności pomiędzy założonymi celami i działaniami a ich realizacją oraz weryfikacja kosztów wdrażania Programu powinna uwzględniać trudne do oszacowania na etapie :

- możliwości pozyskiwania terenów pod realizację projektów,
- możliwości do pozyskiwania przez inwestorów środków finansowych,
- możliwości kredytowe instytucji i przedsiębiorstw
- ograniczenia finansowe wynikające z konieczności przeznaczenia środków finansowych na zaspokojenie innych potrzeb,
- stopień zaangażowania instytucji odpowiedzialnych za realizację zadań,
- aktualne priorytety określone w dokumentach rządowych, wojewódzkich i powiatowych

8. WSKAŹNIKI MONITOROWANIA EFEKTYWNOŚCI PROGRAMU

Program Ochrony Środowiska jest narzędziem wdrażania polityki ochrony środowiska. Oznacza to konieczność monitorowania zachodzących zmian poprzez regularną ocenę stopnia jego realizacji w odniesieniu do założonych działań, przyjętych celów, a także ustalania rozbieżności pomiędzy założonymi celami i działaniami, a ich wykonaniem. Monitorowanie zmian pozwoli na ustalenie przyczyn ujawnionych rozbieżności.

Prawidłowa ocena realizacji Programu wymaga przyjęcia uporządkowanego systemu mierników jego efektywności. Mierniki te dzielą się na trzy zasadnicze grupy:

- mierniki ekonomiczne,
- ekologiczne,
- społeczne (świadomości społecznej).

Mierniki ekonomiczne wynikają z finansowania inwestycji ochrony środowiska przy założeniu, że punktem odniesienia są określone efekty ekologiczne. Należą do nich łączny i jednostkowy koszt uzyskania efektu ekologicznego oraz koszty uzyskania efektu w okresie eksploatacji, a także trwałość efektu w określonym czasie.

Do mierników ekologicznych należą mierniki określające stan środowiska, stopień zmian w nim zachodzących oraz mierniki określające skutki zdrowotne dla populacji.

Miernikami tej grupy będą:

- * jakość wód powierzchniowych i podziemnych,
- * długość sieci kanalizacyjnej,
- * ilość odpadów komunalnych na 1 mieszkańca na rok,
- * powierzchnia terenów objętych ochroną prawną,
- * powierzchnia terenów zdegradowanych,
- * nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska.

Przyjęta liczba i rodzaje wskaźników decydują o określonym systemie oceny przyjętej polityki ochrony środowiska w mieście. Oprócz ich doboru konieczne jest ustalenie sposobu ich interpretacji.

Dla prawidłowej realizacji monitoringu wykonalności celów, priorytetów i zadań Programu Ochrony Środowiska Gminy Rakszawa niezbędna jest okresowa wymiana informacji pomiędzy poszczególnymi rodzajami administracji samorządowej i rządowej, dotycząca stanu komponentów środowiska oraz stopnia zaawansowania realizacji poszczególnych zadań ponadlokalnych. Przewiduje się wymianę ww. informacji w sposób zorganizowany – w ustalonej formie pisemnej lub elektronicznej (sprawozdawczość okresowa).

Główne wskaźniki, monitoringu programu.

Tabela Nr 4. Podstawowe wskaźniki monitorowania programu

Wskaźnik	Stan wyjściowy
Mieszkańcy korzystający z wodociągu	95,6 %
Mieszkańcy korzystający z kanalizacji	53,7 %
Ilość zbiorników bezodpływowych na ścieki	721
Wskaźnik lesistości (%).	41,8 %
Ilość zebranych odpadów	649 Mg
Ilość zebranych selektywnie odpadów	300 Mg

9. WAŻNIEJSZE MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE

1. Bank Danych Regionalnych, <http://www.stat.gov.pl>;
2. Ocena roczna jakości powietrza w województwie podkarpackim w roku, 2016. WIOŚ Rzeszów 2016 r.;
3. Strategia Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko
4. Strategia rozwoju województwa podkarpackiego na lata 2007-2020”
5. „Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020”
6. Raport o stanie środowiska województwa podkarpackiego, , WIOŚ Rzeszów 2016
7. Statystyczne Vademecum Samorządowca 2017r.;
8. Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły M.P. z 2016,
9. Województwo podkarpackie – podregiony, powiaty, gminy – US w Rzeszowie, 2017 r.;
10. Plan Gospodarki Odpadami dla województwa podkarpackiego 2022
11. Obowiązujące akty prawne
12. Materiały internetowe RZGW w Krakowie

Ponadto wykorzystano materiały informacyjne zamieszczane na oficjalnych stronach internetowych organów i instytucji związanych z ochroną środowiska i innych jednostek realizujących zadania ochrony środowiska m.in.

www.wios.rzeszow.pl

www.mos.gov.pl

www.us.rzeszow.gov.pl

www.wrotapodkarpackie.pl